नागरिक राहत, क्षतिपूर्ति तथा आर्थिक सहायता सम्बन्धी कार्यविधि, २०६६

(म.प.को मिति २०६६।१०।६ को बैठकद्वारा संशोधित विवरण समेत मिलाइएको)

नेपाल सरकारले नागरिकलाई निश्चित अवस्थामा प्रदान गर्ने राहत, क्षतिपूर्ति तथा आर्थिक सहायताको व्यवस्थालाई पारदर्शी र न्यायोचित तुल्याउन आवश्यक भएकाले नेपाल सरकारले यो कार्यविधि बनाई लागु गरेको छ ।

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ** : (१) यो कार्यविधिको नाम "नागरिक राहत, क्षतिपूर्ति तथा आर्थिक सहायता सम्बन्धी कार्यविधि, २०६६" रहेको छ ।

(२) यो कार्यविधि सम्वत २०६६ साल पौष १ गते देखि प्रारम्भ भएको मानिनेछ ।

परिच्छेद- १

द्वन्द्वपीडितहरुका लागि राहत, क्षतिपूर्ति तथा आर्थिक सहायता

परिभाषा

(क) द्वन्द्वको अवधि: यस कार्यविधिको प्रयोजनका लागि द्वन्द्वको अवधि भन्नाले २०५२ फागुन १ गतेदेखि विस्तृत शान्ति सम्झौता हुँदाको मिति अर्थात् २०६३ मंसिर ५ गतेसम्मको अवधिलाई बुझ्नु पर्दछ ।

(ख) द्वन्द्वरत पक्ष: यस कार्यविधिको प्रयोजनका लागि द्वन्द्वरत पक्ष भन्नाले द्वन्द्वको अवधिमा सशस्त्र द्वन्द्वमा रहेको एकीकृत ने.क.पा. (माओवादी) र तत्कालीन सरकारलाई बुझ्नु पर्दछ ।

(ग) द्वन्द्वपीडित: यस कार्यविधिको प्रयोजनका लागि द्वन्द्वपीडित भन्नाले द्वन्द्वको अवधिमा सोका कारणबाट मृत्यु भएका व्यक्तिका आश्रितहरु (पत्नी वा पति, छोराछोरी, बाबुआमा र सगोल परिवारका अन्य सदस्यहरु), द्वन्द्वको क्रममा अपाङ्ग, अङ्गभङ्ग वा घाइते भएका व्यक्तिहरु, द्वन्द्वका कारणबाट आफ्नो ठाउँ छोडी देशभित्रकै अन्य ठाउँमा आन्तरिक रुपमा विस्थापित भई बसेका व्यक्ति तथा परिवारहरु, द्वन्द्वको अवधिमा द्वन्द्वरत पक्षहरुले नियन्त्रणमा लिई हालसम्म पत्ता नलागेका वेपत्ता नागरिक तथा तिनका परिवारहरु, द्वन्द्वको अवधिमा द्वन्द्वरत पक्षहरुको अपहरणमा परेका व्यक्तिहरु र द्वन्द्वको अवधिमा द्वन्द्वरत पक्षहरुद्वारा सम्पति क्षति पुऱ्याइएका व्यक्ति, परिवार तथा संस्थाहरुलाई बुझ्नुपर्छ ।

१. मृत्यु भएकोमा मृतकका हकदारलाई राहत

१.१ मृतकका नजिकका हकदारलाई राहत:

१.१.१ द्वन्द्वको कारण मृत्यु भएका मृतकका नजिकको हकदारलाई नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्को मिति २०६४।१०।२७ को निर्णयका आधारमा मन्त्रिपरिषद्को राजनैतिक समितिले मिति २०६४।११।२७ मा गरेको निर्णय अनुसार एकलाख रुपैयाँ राहत स्वरुप उपलब्ध गराइनेछ ।

१.१.२ द्वन्द्वका कारणले मृत्यु भएको हो होइन भन्ने यकिन गर्न प्रमुख जिल्ला अधिकारीले आवश्यकता अनुसार स्थलगत सर्जमीन, जिल्ला सुरक्षा समितिको बैठक, सर्वदलीय वा सर्वपक्षीय बैठक आदि प्रक्रियाका आधारमा अनुसूची १ अनुसार सिफारिश गरी शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयमा पठाउनु पर्नेछ ।

१.१.३ प्रकरण १.१.२ अनुसारको सिफारिश प्राप्त भएपछि शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयले तोकिए बमोजिमको राहत सम्बन्धित जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा निकासा पठाउनेछ ।

१.१.४ प्रकरण १.१.३ बमोजिम शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयबाट निकासा भएको राहत रकम जिल्ला प्रशासन कार्यालयले मृतकका नजिकका हकदारलाई उपलब्ध गराउनेछ ।

१.२. मृतकका सन्ततिहरुलाई उपलब्ध गराइने छात्रबृत्तिः

१.२.१. द्वन्द्वका अवधिमा सोका कारण मृत्यु भई राज्यका तर्फबाट निजका हकदारलाई राहत उपलब्ध गराइएको भएमा मृतकका बढीमा तीनजना सन्तानहरु (छोरा वा छोरी) लाई राज्यद्वारा निःशुल्क छात्रवृत्तिको व्यवस्था मिलाइनेछ । द्वन्द्वका अवधिमा बेपत्ता भएका नागरिकका बढीमा तीनजना सन्तानहरु (छोरा वा छोरी) लाई समेत बेपत्ता अवधिभर यस्तो छात्रवृत्ति उपलब्ध गराइनेछ ।

तर राज्यद्वारा यस प्रकारको निःशुल्क छात्रवृत्तिको व्यवस्था नभएसम्मको लागि मृतकका बढीमा ३ जनासम्म सन्तानलाई प्रत्येक वर्ष एकमुष्टरुपमा दोहोरो नपर्ने गरी देहायबमोजिमको रकम छात्रवृत्ति स्वरुप प्रदान गरिनेछः-

- प्राथमिक विद्यालय तह................................रु. १०,०००।- (दश हजार रुपैंया मात्र)
- निम्नमाध्यमिक तह…................................रु. १२,०००।- (बाह्र हजार रुपैंया मात्र)
- माध्यमिक विद्यालय तह................................रु. १४,०००।- (चौध हजार रुपैंया मात्र)
- प्रमाणपत्र तह वा उच्च माध्यमिक तह...........रु. १६,०००।- (सोह्र हजार रुपैंया मात्र)

१.२.२. उमेरको हदवन्दीः

यस्तो छात्रवृत्ति १८ (अठार) वर्षको उमेरसम्मका छात्र छात्रालाई मात्र उपलब्ध गराइनेछ ।

१.२.३. छात्रवृत्ति उपलब्ध हुने तरिकाः

- छात्रवृत्तिको रकम शिक्षा मन्त्रालयले सम्बन्धित छात्र-छात्रा अध्ययनरत जिल्लाको जिल्ला शिक्षा कार्यालमार्फत प्रत्येक वर्ष उपलब्ध गराउनेछ ।
- छात्रवृत्ति रकम एकमुष्ट रुपमा उपलब्ध हुनेछ ।
- छात्रवृत्ति रकम विद्यालय वा विश्वविद्यालयको औपचारिक शिक्षा बाहेक अन्य कुनै प्रकारको तालिम वा प्रशिक्षणका लागि उपलब्ध हुनेछैन ।

१.२.४. द्वन्द्वका कारण मृत्यु भएका व्यक्तिका छोरा छोरीहरुलाई छात्रवृत्ति उपलब्ध गराउने प्रयोजनका लागि देहाय अनुसारको सिफारिस समिति रहनेछः-

(क) प्रमुख जिल्ला अधिकारी	अध्यक्ष
(ख) जिल्ला शिक्षा अधिकारी	सदस्य
(ग) जिल्ला शिक्षा अधिकारीले तोकेको अधिकृत	सदस्य-सचिव

यस समितिले जिल्लामा द्वन्द्वका कारण मृत्यु भई राज्यका तर्फबाट निजका हकदारलाई राहत उपलब्ध गराई सकिएको भएमा निज मृतकका बढीमा तीनजना छोराछोरीलाई छात्रवृत्ति उपलब्ध गराउन सिफारिश गरी शिक्षा मन्त्रालयमा पठाउनु पर्नेछ । शिक्षा मन्त्रालयले सबै जिल्लास्थित जिल्ला शिक्षा कार्यालयहरुमा मृतकका बालबालिकाहरुले छात्रवृत्ति बापत प्राप्त गर्ने रकम वार्षिक एकमुष्ट रुपमा निकासा पठाउनेछ । जिल्ला शिक्षा कार्यालयले सम्बन्धित छात्रछात्रा वा निजका अभिभावकलाई उक्त छात्रवृत्ति उपलब्ध गराउनेछ ।

यस प्रयोजनका लागि जिल्ला शिक्षा अधिकारीले जिल्ला प्रशासन कार्यालयबाट द्वन्द्वका कारण मृत्यु भइ नजिकको हकदारलाई राहत उपलब्ध गराइएका मृतकको विवरण लिनु पर्नेछ । त्यसरी नै छात्रछात्राको नाता प्रमाणित, जन्म दर्ता र अध्ययनरत विद्यालयको सिफारिस समेत लिई माथि उल्लिखित समितिले छात्रवृत्ति उपलब्ध गराउनु पर्ने हो होइन एकीन गरी सिफारिस गर्नुपर्नेछ ।

१.२.५. छात्रवृत्तिको लागि रकम माग गर्दा जिल्ला शिक्षा अधिकारीले विचार गर्नुपर्ने विषयहरुः

(क) हरेक वर्ष असार मसान्तसम्म जिल्ला शिक्षा अधिकारीले अनुसूची २ अनुसार मृतकका सन्तान (छोरा/छोरी) हरुको छात्रवृत्ति रकम निकासाको लागि सिफारिश सहित माग गरी पठाउनु पर्दछ । छात्रवृत्ति पाउने विद्यार्थी अन्य जिल्लाहरुमा अध्ययनरत भए ती विद्यार्थीहरुलाई प्रदान गर्नुपर्ने छात्रवृत्ति रकम पठाउनु पर्ने जिल्ला र विद्यार्थीको नाम तोकी पठाउनु पर्नेछ ।

(ख) मृतकका हकदारले राहत प्राप्त गरेको विवरण जिल्ला प्रशासन कार्यालयबाट लिई सोही आधारमा मात्र रकम मागको सिफारिश गर्नु पर्नेछ ।

(ग) छात्रवृत्तिको लागि रकम माग गर्दा छात्र-छात्राले अध्ययनलाई निरन्तरता दिए नदिएको विषयमा अध्ययनरत शैक्षिक संस्थाबाट सिफारिस प्राप्त गरेर मात्र माग गर्नु पर्दछ । अघिल्लो वर्ष अध्ययन गरेको आधारमा माग गर्नु हुँदैन । यसैगरी तह दोहोऱ्याएको भए उक्त छात्र वा छात्राको लागि छात्रवृत्ति **माग गर्नु हुँदैन ।**

(घ) उमेरको लागि जन्मदर्ता प्रमाणपत्र वा नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्रलाई प्रमाणका रुपमा लिई सिफारिस गर्नु पर्दछ ।

(ङ) जिल्ला शिक्षा कार्यालयले छात्रवृत्ति पाउने विद्यार्थीको जिल्लागत लगत राखी कुन व्यक्तिले कहिले देखि कहिलेसम्म सो रकम पाउने हो विवरण तयार गरी राख्नुपर्नेछ ।

(च) सर्वसाधारण (सरकारी कोषबाट तलब सुविधा प्राप्त गर्ने व्यक्ति बाहेक) मृतकका छोराछोरी बाहेक अन्यको लागि छात्रवृत्ति रकमको निकासा माग गर्नु हुँदैन । मृतकका हकदारले प्रकरण १.१.१ अनुसार राहत पाए नपाएको यकिन गरी साथै यस अघि राहत पाउने निर्णय भएका मृतकका छोराछोरीको लागि मात्र छात्रवृत्ति रकमको निकासा माग गर्नुपर्दछ ।

१.२.६ विदेशमा अध्ययन गर्ने छात्रछात्राको हकमा यस्तो छात्रवृत्ति उपलब्ध गराइने छैन ।

१.२.७ यस प्रकरण बमोजिम उपलब्ध गराइने छात्रवृत्तिको व्यवस्था २०६५ साल बैशाख महिनादेखि लागु भएको छ । सो अवधिभन्दा अघि प्रकृयामा रही भुक्तानी लिन बाँकी भएको हकमा द्वन्द्व पीडितहरुलाई राहत प्रदान गर्ने निर्देशिका, २०६१ बमोजिम छात्रवृत्ति उपलब्ध गराइनेछ ।

१.२.८ **द्वन्द्वको कारण अपाङ्ग भएका छात्रछात्राहरुलाई समेत प्रकरण १.२.१ बमोजिमको** छात्रवृत्ति उपलब्ध गराइनेछ । अपाङ्ग छात्रछात्राको लागि छात्रवृत्तिको सिफारिश गर्न निम्नानुसारको एक समिति रहनेछ :-

क) प्रमुख जिल्ला अधिकारी	अध्यक्ष
ख) जिल्ला शिक्षा अधिकारी	सदस्य
ग) जिल्ला प्रहरी कार्यालयको प्रमुख	सदस्य
घ) जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालयका प्रमुख	सदस्य
ङ) महिला विकास अधिकृत	सदस्य-सचिव

माथिको समितिले अपाङ्गताको प्रतिशत ५०% भन्दा माथि भएकाको हकमा मात्र छात्रवृत्तिको लागि सिफारिश गर्नेछ । अपाङ्गताको प्रतिशतको हकमा जिल्ला प्रशासन कार्यालयले उपलब्ध गराएको परिचय पत्रमा उल्लेखित प्रतिशतलाई आधार मानिनेछ । समितिले सिफारिश गर्दा प्रकरण १.२.७ बमोजिम गर्नेछ ।

अपाङ्ग छात्रछात्राहरुलाई उपलब्ध गराइने यस्तो छात्रवृत्ति मृतकका सन्ततिहरुले पाउने छात्रबृत्तिकै प्रक्रिया र आधारमा उपलब्ध गराइनेछ । यस्तो छात्रवृत्तिको व्यवस्था २०६५ बैशाख महिनादेखि लागु भएको मानिनेछ ।

१.२.९ **द्वन्द्वको समयमा अपाङ्ग भएका व्यक्तिका छोराछोरीलाई छात्रवृत्ति व्यवस्थाः**

सशस्त्र द्वन्द्वको समयमा अपाङ्ग भएको भनी द्वन्द्व प्रभावित व्यक्ति-परिवार तथा संरचनाको लगत संकलन कार्यदलको प्रतिवेदनमा नाम समावेश भएका र अपाङ्गता ५० प्रतिशत भन्दा बढी भएका व्यक्तिका छोराछोरीलाई प्रकरण १.२.८ अनुसार द्वन्द्वको अवधिमा द्वन्द्वका कारणबाट मृत्यु भएका व्यक्तिका छोराछोरीलाई उपलब्ध गराइने छात्रवृत्ति सरहकै रकम उपलब्ध गराइनेछ ।

यस प्रकारको छात्रवृत्ति रकम उपलब्ध गराउने प्रक्रिया, आधार, निकाय सम्बन्धी सम्पूर्ण व्यवस्था द्वन्द्वका कारण मृत्यु भएका व्यक्तिका छोराछोरीलाई उपलब्ध गराए बमोजिम हुनेछ ।

१.२.१० कुनै छात्रछात्राले सरकारी वा गैरसरकारी संस्थाबाट छात्रवृत्ति रकम पाइरहेको भए त्यस्तो छात्रछात्रालाई दोहोरो पर्ने गरी सिफारिश गर्न वा छात्रवृत्ति उपलब्ध गराउन सकिने छैन ।

१.३. विधवाका लागि आर्थिक सहायताः

१.३.१. द्वन्द्वको अवधिमा द्वन्द्वको कारण मृत्यु भई राज्यका तर्फबाट राहत उपलब्ध गराइएका सर्वसाधारण मृतकका विधवा पत्नीलाई जीवन निर्वाहका लागि आर्थिक सहायता स्वरुप एकपटक एकमुष्ट रु. २५,०००।- (पच्चिस हजार मात्र) उपलब्ध गराइनेछ ।

मृतकका विधवाले पाउने यस्तो आर्थिक सहायता स्थानीय विकास मन्त्रालयले सम्बन्धित जिल्ला विकास समितिको कार्यालयमा पठाउनेछ र जिल्ला विकास समितिको कार्यालयले यसरी प्राप्त भएको आर्थिक सहायता वापतको रकम सम्बन्धित विधवालाई उपलब्ध गराउनेछ ।

१.३.२. यस्तो रकम निकासा माग गर्दा देहायबमोजिमको समितिको निर्णयका आधारमा स्थानीय विकास अधिकारीले अनुसूची ३ अनुसारको सिफारिश गरी स्थानीय विकास मन्त्रालयमा पठाउनु पर्नेछ ।

क) प्रमुख जिल्ला अधिकारी	संयोजक
ख) जिल्ला प्रहरी कार्यालयको प्रमुख	सदस्य
ग) स्थानीय विकास अधिकारी	सदस्य सचिव

आर्थिक सहायता उपलब्ध गराउँदा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरुः

- मृतकका हकदारलाई राहत उपलब्ध गराएको आधारमा मात्र यस्तो आर्थिक सहायता उपलब्ध गराइनेछ । मृतकका हकदारले राहत प्राप्त गरेको जानकारी जिल्ला प्रशासन कार्यालयले जिल्ला विकास समितिको कार्यालयलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
- मृतकका एकभन्दा बढी पत्नी भएको अवस्थामा उक्त सहायता रकम बराबर भागबन्डा गरी सबैलाई दामासाहीले वितरण गर्नुपर्नेछ ।
- मृतकका पत्नीले पुनर्विवाह गरिसकेको भएमा यस्तो सहायता रकम उपलब्ध गराइने छैन । यस्तो आर्थिक सहायताको लागि सिफारिश गर्दा उक्त व्यक्तिले पुनः विवाह गरे नगरेको एकिन गरेर मात्र सिफारिश गर्नुपर्नेछ ।
- स्थानीय विकास अधिकारीले मृतकका पत्नीको उमेर, पुनर्विवाह, मृत्यु, आदिको अवस्थाबारे यकिन गरी सोका आधारमा आफ्नो जिल्लामा वितरण गर्नुपर्ने विधवा वापतको रकम निकासा माग गर्नु पर्नेछ ।
- सर्वसाधारण (सरकारी कोषबाट तलब सुविधा प्राप्त गर्ने व्यक्ति बाहेक) मृतकको पत्नी बाहेक अन्य व्यक्तिलाई यस्तो आर्थिक सहायता उपलब्ध गराइने छैन ।

२. घाइतेहरुको औषधि उपचार

२.१. द्वन्द्वको अवधिमा द्वन्द्वका कारण घाइते भई उपचार गराई आर्थिक सहायता प्राप्त गर्न निवेदन दिई प्रक्रियामा रहेका घाइतेहरुलाई प्रमुख जिल्ला अधिकारीको सिफारिशमा स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय मार्फत् देहायबमोजिम औषधोपचारको व्यवस्था गरिनेछः-

(क) सरकारी वा सामुदायिक अस्पतालको विल भौचर बमोजिमको सम्पूर्ण खर्च,

(ख) बिरामी र कुरुवा गरी २ जनाको आतेजाते खर्च,

(ग) चिकित्सकको सिफारिश बमोजिम किनिएको औषधिको खर्च,

(घ) भर्ना भएकोमा अस्पतालमा बस्दासम्मको दैनिक रु. ७५।- का दरले एकजना कुरुवालाई कुरुवा खर्च,

२.२ औषधोपचार सिफारिश समिति :

२.२.१ औषधोपचार तथा आर्थिक सहायता प्रदान गर्ने र घाइते, अङ्गभङ्ग वा अपाङ्गताको अवस्था वा प्रतिशत निर्धारण गर्ने प्रयोजनको लागि जिल्लास्तरमा देहाय बमोजिमको एक औषधोपचार सिफारिश समिति रहनेछ :-

(क)	प्रमुख जिल्ला अधिकारी	अध्यक्ष
(ख)	जिल्ला अस्पतालको वरिष्ठ चिकित्सक	सदस्य
(ग)	जिल्ला प्रहरी प्रमुख	सदस्य
(घ)	जिल्ला जनस्वास्थ्य अधिकृत	सदस्य सचिव

समितिको सचिवालयको काम जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालयले गर्नेछ ।

२.३. निम्न अवस्थामा मात्र उल्लिखित सुविधाको सिफारिश गरिनेछ :-

(क) नेपालमा रहेका गैरनाफामूलक सामुदायिक र सरकारी अस्पताल वा स्वास्थ्य संस्थाहरुमा उपचार गरेको भएमा मात्र यस्तो सुविधाको सिफारिश गरिनेछ ।

(ख) द्वन्द्वको समयमा घाइते भई हालसम्म पनि उपचार गराइ रहेकाहरुको हकमा स्थानीय तहमा उक्त समितिको सिफारिशमा उपचारसम्बन्धी व्यवस्था मिलाइनेछ । स्थानीयस्तरमा उपचार हुन नसकी केन्द्रमा उपचार गर्नुपर्ने भएमा समितिको सिफारिशमा स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयबाट उपचारसम्बन्धी व्यवस्था गरिनेछ ।

(ग) यो कार्यविधि लागु हुनु पूर्व साविकको प्रक्रिया अनुसार पेश भईसकेका तर विल अनुसारको उपचारको भुक्तानी लिन बाँकीको हकमा साविक बमोजिम नै मान्यता दिइनेछ ।

२.४. औषधि उपचार सुविधा प्राप्त गर्ने तरिका :-

घाइतेको अवस्था हेरी स्थानीय तहमा समितिले र केन्द्रमा स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयले घाइतेको औषधोपचारको व्यवस्था मिलाउने कार्य गर्नेछ ।

२.४.१. समितिको निर्णयका आधारमा स्थानीयस्तरमा उपचारको सुविधा मिलाउँदा देहायबमोजिम गर्नु पर्दछः-

(क) द्वन्द्वका कारणले घाइते भएको हो होइन यकिन गरी स्थानीयस्तरमा उपचार हुन सक्ने भएमा अनुसूची ४ बमोजिम स्वास्थ्य संस्थालाई उपचार गराइदिने व्यवस्थाको लागि पत्र लेख्नु पर्नेछ ।

(ख) केन्द्रमा पठाउनु पर्ने घाइतेको हकमा अनुसूची ५ बमोजिम सिफारिश गरी पठाउनु पर्नेछ ।

(ग) स्थानीयस्तरमा उपचार भैसकेपछि निम्न कागजात सहित अनुसूची ६ बमोजिम स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयमा औषधि उपचार वापतको रकम माग गरी पठाउनु पर्नेछः-

(१) स्वास्थ्य संस्थालाई उपचार गराउनको लागि लेखिएको पत्रको प्रतिलिपि,

(२) चिकित्सकको प्रेस्क्रिप्सन/भर्ना र डिस्चार्जको कागजात,

(३) चिकित्सकको प्रेस्क्रिप्सन अनुसार खरिद गरेका औषधिका विलहरु । यस्ता विलहरुको पछाडि सम्बन्धित अस्पतालबाट प्रमाणित गरिएको हुनुपर्नेछ ।

(४) अस्पतालका विलहरु ।

२.४.२. **स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयबाट औषधिउपचार सुविधा पाउन सम्बन्धित पक्षले देहाय बमोजिमको प्रक्रिया पूरा गर्नु पर्नेछः-**

(क) केन्द्रबाट औषधि उपचार सुविधा प्राप्त गर्न सम्बन्धित जिल्लाबाट प्राप्त सिफारिस सहित अनुसूची ७ बमोजिम स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयमा निवेदन दिनुपर्नेछ ।

(ख) नं. (क) अनुसार निवेदन प्राप्त भएपछि स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयले सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थामा उपचारको व्यवस्था मिलाइ दिन अनुसूची ८ बमोजिमको पत्र लेख्नु पर्नेछ ।

(ग) यसरी उपचार गराइसकेपछि सो बापत आर्थिक सहायता माग गर्दा चिकित्सकको परामर्श बमोजिम खरिद गरिएका औषधिका विलहरु सम्बन्धित अस्पतालबाट प्रमाणित गराई पेश गर्नु पर्नेछ ।

(घ) आउँदा छिटो साधनद्वारा आएको २ जनाको भ्रमण खर्च देखिने प्रमाण, हवाई टिकट, बस टिकट आदि पेश गर्नुपर्नेछ ।

(ङ) जाँदा सतह मार्गबाट २ जनालाई जान लाग्ने खर्चको अनुमान सहित निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(च) कुरुवा खर्च प्राप्त गर्न भर्ना भई डिस्चार्ज भएको देखिने स्वास्थ्य संस्थाको प्रमाण पेश गर्नुपर्नेछ ।

२.५. **प्रमुख जिल्ला अधिकारीहरुले घाइतेको उपचार सम्बन्धमा सिफारिस गर्दा विचार पुऱ्याउनु पर्ने विषयहरुः-**

- माथि नं. २.३ (क) मा उल्लेख भएका स्वास्थ्य संस्थाहरुमा मात्र उपचारको लागि सिफारिस गर्नु पर्नेछ ।
- औषधि उपचार वापत रकम माग गर्दा बुँदा नं. २.४.१. (ग) बमोजिमका सम्पूर्ण कागजातहरु प्रमाणित गरेर मात्र पठाउनु पर्नेछ ।
- घटना द्वन्द्वरत पक्षबाट भएको हो होइन यकिन गरी द्वन्द्वमा परी घाइते भएकाहरुलाई मात्र औषधि उपचारको सुविधा उपलब्ध गराउन सिफारिश गर्नुपर्नेछ ।

२.६ यो कार्यविधि लागु हुनु पूर्व साविकको प्रक्रिया अनुसार पेश भईसकेका कागजातहरुको प्रक्रिया पूरा गरेको भएमा यसै कार्यविधि बमोजिम मान्यता दिइनेछ ।

२.७ औषधि उपचारको लागि भुक्तानी दिन आवश्यक पर्ने रकम अर्थ मन्त्रालयले स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयलाई निकासा उपलब्ध गराउनेछ ।

२.८ स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयले सम्बन्धित जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा सम्बन्धित व्यक्तिले भुक्तानी पाउने गरी निकासा पठाउनेछ ।

२.९ **अपाङ्गलाई आर्थिक सहायता सम्बन्धी व्यवस्था :** द्वन्द्वको अवधिमा द्वन्द्वका कारणबाट अपाङ्ग भएको प्रमाणित भई द्वन्द्व प्रभावित व्यक्ति-परिवार तथा संरचनाको लगत संकलन

कार्यदलको प्रतिवेदनमा नाम समावेश भएका व्यक्तिहरुलाई सरकारको तर्फबाट निम्नानुसारको आर्थिक सहायता उपलब्ध गराइनेछ-

२.९.१ पूर्णरुपमा अपाङ्ग भएका व्यक्तिलाई एकपटक एकमुष्ट रु. २ लाख ।

२.९.२ अन्यको हकमा अपाङ्गताको प्रतिशतको आधारमा रु. २ लाखलाई पूर्णाङ्क मानी सोही अनुपातमा आर्थिक सहायता उपलब्ध गराइनेछ । विस्तृत शान्ति सम्झौता पछि पनि विगत सशस्त्र द्वन्द्वको समयमा विछ्याइएका बारुदी सुरुङ्ग वा अन्य विष्फोटक पदार्थ विष्फोटन भई अपाङ्ग भएको प्रमाणित भई आएमा प्रकरण २.९.१ बमोजिमको आर्थिक सहायता उपलब्ध गराउन बाधा पर्ने छैन । यस्तो घटनामा परी घाइते हुनेलाई माथि प्रकरण २.१ मा उल्लेख भए अनुसारकै उपचार खर्च उपलब्ध गराइनेछ ।

२.९.३. प्रकरण २.९.१ र २.९.२ अनुसार अपाङ्गलाई आर्थिक सहायता उपलब्ध गराउन अपाङ्ग व्यक्तिको अपाङ्गतासम्बन्धी परिचय पत्रमा उल्लेख भएको अपाङ्गताको प्रतिशतको आधारमा प्रमुख जिल्ला अधिकारीले सिफारिश गरी पठाउनु पर्नेछ । प्राप्त सिफारिशको आधारमा सम्बन्धित जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा सो वापतको रकम निकासा पठाइनेछ । जिल्ला प्रशासन कार्यालयले यस्तो आर्थिक सहायता सम्बन्धित अपाङ्ग व्यक्तिलाई उपलब्ध गराउनेछ ।

२.९.४ विस्तृत शान्ति सम्झौता पछि पनि सशस्त्र द्वन्द्वको समयमा विछ्याइएका बारुदी सुरुङ्ग वा अन्य विष्फोटक पदार्थ विष्फोट भई घाइते भएका व्यक्तिलाई सम्बन्धित प्रमुख जिल्ला अधिकारीले घटना र कारण प्रमाणित गरी माथि प्रकरण २.१ मा उल्लेख भए अनुसार हुन आउने रकम जिल्ला प्रशासन कार्यालय मार्फत सम्बन्धित व्यक्तिलाई उपलब्ध गराउनेछ ।

२.९.५ यस परिच्छेदको प्रयोजनका लागि अपाङ्गगताको प्रतिशत निर्धारण गर्दा जिल्ला प्रशासन कार्यालयबाट उपलब्ध गराइएको परिचयपत्रमा उल्लेखित प्रतिशतलाई आधार मानिनेछ । यस प्रयोजनको लागि स्वीकृत मापदण्ड बमोजिम जिल्ला औषधोपचार सिफारिश समितिले अपाङ्गगताको प्रतिशत निर्धारण गर्नेछ र उल्लेखित निर्धारित प्रतिशतको आधारमा जिल्ला प्रशासन कार्यालयले प्रतिशत निर्धारण भएको परिचय पत्र उपलब्ध गराउनेछ ।

३. सम्पत्ति क्षतिवापत क्षतिपूर्तिः

द्वन्द्वको अवधिमा सोका कारण व्यक्तिगत सम्पत्ति क्षति भएकोमा नेपाल सरकारले निम्न बमोजिमको क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउनेछः-

३.१. सरकारी कार्यालयहरुले भाडामा लिएको घर क्षति भएकोमा क्षतिपूर्ति

सरकारी कार्यालयहरुले भाडामा लिएको घर द्वन्द्वरत पक्षबाट क्षति भएकोमा प्रमुख जिल्ला अधिकारीको सिफारिशमा शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयले क्षतिपूर्ति स्वरुप क्षति बराबरको रकम उपलब्ध गराउनेछ ।

३.१.१. यस्तो क्षति मूल्याङ्कन गर्न जिल्लामा देहाय बमोजिमको क्षति मूल्याङ्कन समिति रहनेछः-

(क)	प्रमुख जिल्ला अधिकारी	संयोजक
(ख)	स्थानीय विकास अधिकारी	सदस्य
(ग)	कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयका प्रमुख	सदस्य
(घ)	शहरी विकास तथा भवन निर्माण डिभिजन कार्यालयका इन्जिनियर वा जिल्लास्थित प्राविधिक कार्यालयको इन्जिनियर	सदस्य
(ङ)	घर भाडामा लिने कार्यालयको कार्यालय प्रमुख	सदस्य सचिव

३.१.२. उल्लिखित समितिले देहाय बमोजिमको आधार र प्रक्रिया पुऱ्याएर क्षतिको मूल्याङ्कन गर्नु पर्दछः-

(क) जिल्लास्थित शहरी विकास तथा भवन निर्माण डिभिजन कार्यालय वा जिल्ला प्राविधिक कार्यालयका प्राविधिकबाट क्षतिको मूल्याङ्कन प्रतिवेदन लिनु पर्दछ । प्राविधिकले प्रतिवेदन तयार गर्दा मर्मत गर्न लाग्ने खर्चको मूल्याङ्कन गर्नु हुँदैन । भएको क्षतिको मात्र मूल्याङ्कन गर्नु पर्दछ । मूल्याङ्कन गर्दा अवशेष बचेको भएमा अवशेष मूल्य अनिवार्य रुपमा कटाई मूल्यांकन गर्नु पर्दछ ।

(ख) माथि (क) अनुसार गरिएको मूल्याङ्कनमा घर बनेको वर्षको आधारमा वार्षिक ५% को दरले ह्रास कट्टी गर्नु पर्दछ । घर निर्माण वर्ष यकिन गर्न शहरी क्षेत्रमा नक्सा पासलाई आधार मानेर र अन्य अवस्थामा स्थानीय रुपमा बुझेर यकिन गर्नु पर्दछ ।

(ग) क्षति भएको घर ज्यादै पुरानो भई ह्रास कट्टी गर्दा र अवशेष मूल्य घटाउँदा क्षति अङ्कको १५% भन्दा कम क्षति अङ्क कायम हुने भएमा विमा भएको अवस्थामा विमित मूल्यलाई क्षति अङ्क कायम गर्ने र विमा नभएको अवस्थामा प्राविधिकले मूल्याङ्कन गरेको क्षतिको १५% रकम खुद क्षति अङ्क कायम गरी पठाउनु पर्नेछ ।

३.१.३. प्राविधिकले मूल्यांकन गर्दा निम्नानुसार मूल्यांकन गर्नु पर्नेछः-

(क) क्षतिग्रस्त भएको घरको क्षति अङ्क रु. ....

(ख) क्षतिको अवशेष मूल्य रु. ....

(ग) क्षति अङ्कबाट अवशेष मूल्य घटाउँदा हुन आउने रकम **(P)** . रु ....

(घ) वार्षिक ५% का दरले ह्रासकट्टी गरेपछि हुनआउने रकम रु. ....

ह्रास कट्टी गरेपछि हुन आउने रकम निकाल्ने सूत्र . $P \times (1-RD/100)^{n}$

जहाँ **P =** नं. (ग) अनुसार हुन आउने हालको मूल्याङ्कन रुपैयामा,

RD = नं. (घ) अनुसारको ह्रास कट्टी दर (५%)

n = घर क्षति भएको वर्षबाट घर निर्माण भएको वर्ष घटाउँने (क्षति भएको वर्ष - बनेको वर्ष)

(ग) विमा भए नभएको एकिन गर्नु पर्दछ । विमा भएको अवस्थामा विमाबाट क्षति वापत रकम प्राप्त हुने हुनाले केन्द्रमा मूल्याङ्कनको जानकारी मात्र गराउनु पर्दछ । क्षति वापत क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन सिफारिश गर्नु हुदैन ।

(घ) सम्भव भएसम्म क्षतिग्रस्त घरको सबै भाग देखिने फोटो संलग्न गर्नु पर्दछ ।

(ङ) क्षतिपूर्तिका लागि सिफारिश गर्दा घर निर्माण भएको वर्ष अनिवार्य रुपमा उल्लेख गरेको हुनु पर्दछ ।

३.१.४ माथि उल्लेख भए अनुसारको प्रक्रियाबाट क्षति मूल्याङ्कन समितिले मूल्याङ्कन गरिसकेपछि अनुसूची ९ वमोजिमको फाराममा समितिका सबै पदाधिकारीहरुले हस्ताक्षर गरी सो फारामको सक्कलै प्रति, समितिबाट भएको निर्णयको प्रमाणित प्रतिलिपि र प्राविधिक मूल्यांकनको सक्कलै प्रति समेत संलग्न राखी प्रमुख जिल्ला अधिकारीले घर भाडामा लिने कार्यालयको केन्द्रीय निकायमा सिफारिश गरी पठाउनु पर्नेछ ।

३.१.५ यसरी क्षति मूल्याङ्कन भई आएपछि शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयले मापदण्डअनुरुप उपलब्ध गराउनुपर्ने क्षतिपूर्ति रकम एकिन गरेर जिल्ला प्रशासन कार्यालयमार्फत् सम्बन्धित घरधनीलाई उपलब्ध गराउनुपर्नेछ ।

३.२. अन्य व्यक्तिगत सम्पत्ति क्षति वापत क्षतिपूर्तिः

द्वन्द्वको अवधिमा द्वन्द्वरत पक्षबाट व्यक्तिगत चल, अचल सम्पत्ति क्षति पुऱ्याइएकोमा निर्धारित मापदण्ड बमोजिम क्षतिपूर्ति उपलब्ध हुनेछ ।

३.२.१. व्यक्तिगत सम्पत्ति क्षतिको मूल्याङ्कन गर्न जिल्लास्तरमा देहाय बमोजिमको स्थानीय क्षति मूल्याङ्कन समिति रहनेछ-

क) प्रमुख जिल्ला अधिकारी	अध्यक्ष
ख) कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयका प्रमुख	सदस्य
ग) शहरीविकास तथा भवन निर्माण डिभिजन कार्यालयको इन्जिनियर वा जिल्लास्थित प्राविधिक कार्यालयको इन्जिनियर	सदस्य
घ) जिल्ला प्रहरी कार्यालयका प्रमुख	सदस्य
ङ) स्थानीय विकास अधिकारी	सदस्य

३.२.२. स्थानीय क्षति मूल्याङ्कन समितिले निम्नलिखित आधार र प्रक्रिया पुऱ्याएर क्षतिको मूल्यांकन गर्नु पर्नेछः-

(क) व्यक्तिगत सम्पत्तिको क्षति द्वन्द्वरत पक्षबाट भएको हो होइन यकिन गर्ने । द्वन्द्वरत पक्षबाट क्षति पुगेको अवस्थामा मात्र मूल्याङ्कनको प्रक्रिया अगाडि बढाउनु पर्दछ ।

(ख) घर क्षति भएको अवस्थामा घरको माथि उल्लिखित प्रकरण ३.१.२. र प्रकरण ३.१.३ अनुसारकै सम्पूर्ण आधार र प्रक्रियाहरु पुरा गरी क्षतिको मूल्याङ्कन गर्नुपर्दछ ।

(ग) चल सम्पत्तिको मूल्याङ्कन गर्दा अनुसूची १० बमोजिम फाराम भरी क्षति भएका सामानहरुको विस्तृत विवरण तयार गर्नु पर्दछ ।

(घ) चल सम्पत्तिको मूल्याङ्कन गर्दा सम्बन्धित पीडितको सामाजिक र आर्थिक अवस्थालाई समेत राम्ररी विचार गर्नु पर्दछ ।

(ङ) उक्त सम्पत्तिहरु विमा भए नभएको र विमाबाट रकम प्राप्त गरे नगरेको कुरा यकिन गरी विमा भएको भए जानकारीको लागि र विमा नभएको भए मात्र क्षतिपूर्तिको लागि सिफारिश गरी पठाउनु पर्नेछ ।

(च) स्थानीय क्षति मूल्यांकन समितिले मूल्याङ्कन गरी क्षतिको यकिन गरी सकेपछि व्यक्तिगत घर क्षतिको मूल्याङ्कन भए अनुसूची ९ बमोजिम फाराम र अन्य व्यक्तिगत सम्पत्ति आदिको मूल्याङ्कन भए अनुसूची १० बमोजिम फाराम भरी क्षति मूल्यांकन समितिका सम्पूर्ण पदाधिकारीहरुले हस्ताक्षर गरी उक्त फारामको सक्कलै प्रति संलग्न राखी शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयमा क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन लेखी पठाउनु पर्नेछ । फाराम साथ समितिबाट भएको निर्णयको प्रमाणित प्रतिलिपि, स्थलगत सर्जमिन मुचुल्काको प्रमाणित प्रतिलिपी र प्राविधिक मूल्यांकनको सक्कलै प्रति समेत संलग्न गर्नुपर्नेछ ।

(छ) स्थानीय क्षति मूल्याङ्कन समितिबाट सिफारिस प्राप्त भएपछि शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयले अनुसूची १४ बमोजिमको मापदण्ड अनुरुप क्षति अङ्क निर्धारण गरी जिल्ला प्रशासन कार्यालय मार्फत क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउनेछ ।

(ज) व्यक्तिगत घर तथा सम्पत्ति क्षति वापत कुनै एक पटकको घटना वापत यस अघि क्षति मूल्यांकन भई राज्यको तर्फबाट क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराइ सकेको भएमा पुनः सोही घटना वापत कुनै क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराइने छैन । तर पहिले भुक्तानी पाइसकेको भए तापनि अनुसूची १४ अनुसार बृद्धि हुन गएको रकमको फरक रकम उपलब्ध गराउन बाधा पर्ने छैन ।

३.३. सुरक्षा व्यवस्थापनको क्रममा कृषि गतिविधि गर्न नपाएर भएको क्षतिपूर्तिः

द्वन्द्वको अवधिमा सुरक्षा व्यवस्थापनका लागि राखिएका सुरक्षा निकायहरुले कायम गरेको सुरक्षा क्षेत्रभित्र कृषि गतिविधि सञ्चालन गर्न नपाई क्षति भएकोमा स्थानीय सुरक्षा समितिको निर्णयका आधारमा प्रमुख जिल्ला अधिकारीको सिफारिशमा सम्बन्धित जग्गाधनीलाई क्षति बराबरको रकम क्षतिपूर्तिको रुपमा जग्गा प्रयोग गर्ने सुरक्षा इकाइको केन्द्रीय निकायले उपलब्ध गराउनेछ ।

द्रष्टव्यः- यहाँ केन्द्रीय निकाय भन्नाले सम्बन्धित सुरक्षा निकायको केन्द्रीय संगठनलाई सम्झनु पर्दछ । यदि यस्तो जग्गा संयुक्त सुरक्षा फौजले उपयोग गरेको रहेछ भने त्यस बापतको क्षतिपूर्ति उक्त संयुक्त सुरक्षा फौजको नेतृत्व गर्ने सुरक्षा निकायको केन्द्रीय संगठनले उपलब्ध गराउनेछ ।

३.३.१. उल्लिखित क्षतिको मूल्याङ्कन गर्दा जिल्ला सुरक्षा समितिले कृषि प्राविधिकको लिखित राय लिएर मात्र गर्ने व्यवस्था गर्नु पर्दछ ।

३.३.२. जिल्ला सुरक्षा समितिले मूल्याङ्कन गर्दा निम्न आधार र प्रक्रिया पुऱ्याएर गर्नु पर्दछः-

(क) कुन सुरक्षा इकाई राखिएको कारणले गर्दा कृषि गतिविधि सञ्चालन गर्न नपाएको हो र कहिलेदेखि कहिलेसम्म खेतीपाती गर्न निषेध गरिएको हो यकिन गर्नु पर्दछ ।

(ख) निषेध गरिएको जग्गा सार्वजनिक वा व्यक्तिगत के हो यकिन गरी व्यक्तिगत जग्गाको क्षतिको मात्र क्षतिपूर्तिका लागि सिफारिश गर्नुपर्दछ । सार्वजनिक जग्गामा खेती गर्न नपाएको कारणबाट भएको क्षतिबापत क्षतिपूर्तिको सिफारिश गर्न मिल्दैन ।

(ग) जग्गाको किसिम अब्बल, दोयम, सीम, चाहार के हो यकिन गरी प्रति इकाई उत्पादनको मूल्यबाट उत्पादनको लागि लाग्ने लागत कटाई खुद क्षति यकिन गर्नुपर्दछ ।

(घ) उपरोक्त बमोजिम यकिन गरेपछि अनुसूची-११ बमोजिमको फाराम भरी समितिको निर्णय संलग्न राखी जग्गा प्रयोग गर्ने सुरक्षा निकायको केन्द्रीय निकायमा आर्थिक सहायताको लागि सिफारिश गरी पठाउनु पर्नेछ ।

३.३.३. यसरी क्षति अङ्क निर्धारण भई आएकोमा जग्गा प्रयोग गर्ने सुरक्षा निकायको केन्द्रीय निकायबाट मापदण्ड अनुरुप क्षति अङ्क कायम भएको छ छैन अध्ययन गरेर मापदण्ड अनुरुप क्षति अङ्क निर्धारण गरी जिल्ला प्रशासन कार्यालयमार्फत् सम्बन्धित जग्गाधनीहरुलाई क्षति बराबरको रकम उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

३.३.४ यसरी उपलब्ध गराइने क्षतिपूर्तिको लागि आवश्यक पर्ने रकम सम्बन्धित सुरक्षा सम्बन्धी केन्द्रीय निकायले वार्षिक बजेट र कार्यक्रममा समावेश गर्नुपर्नेछ ।

४. सवारी साधन क्षतिबापत क्षतिपूर्ति

४.१. सुरक्षा निकायले प्रयोग गरेको भाडाका सवारी साधनको क्षतिपूर्तिः

द्वन्द्वको अवधिमा शान्ति सुरक्षा कायम गर्ने सिलसिलामा सुरक्षा निकायले प्रयोग गरेको भाडाका सवारी साधन द्वन्द्वरत पक्षबाट क्षति पुऱ्याइएकोमा श्रम तथा यातयात व्यवस्था मन्त्रालयले सवारी साधन प्रयोग गर्ने सुरक्षा इकाइको केन्द्रीय निकायको राय लिई क्षति भएको स्थानको जिल्लाको प्रमुख जिल्ला अधिकारीको सिफारिशमा क्षति बराबरको रकम क्षतिपूर्ति स्वरुप सवारी धनीलाई उपलब्ध गराउनेछ ।

४.१.१. यस प्रयोजनको लागि क्षति मूल्याङ्कन गर्न जिल्लामा देहाय बमोजिमको स्थानीय क्षति मूल्याङ्ककन समिति रहनेछः-

(क) प्रमुख जिल्ला अधिकारी	संयोजक
(ख) जिल्ला प्रहरी कार्यालयका प्रमुख	सदस्य
(ग) सवारी साधन प्रयोग गर्ने सुरक्षा निकायको प्रमुख वा निजको प्रतिनिधि	सदस्य
(घ) जिल्लामा उपलब्ध मेकानिकल इन्जिनियर वा मेकानिकल सुपरभाइजर	सदस्य
(ङ) स्थानीय यातायात व्यवसायीको प्रतिनिधि	सदस्य

४.१.२. उल्लिखित समितिले देहाय बमोजिमको प्रक्रिया र आधारमा क्षतिको मूल्याङ्कन गर्नु पर्दछः-

(क) सवारी साधनको क्षतिको मूल्याङ्कन प्राविधिकबाट गराउनु पर्दछ । क्षतिको मूल्याङ्कन गर्दा मर्मत गर्न लाग्ने खर्चलाई क्षतिको रुपमा लिनु हुँदैन । भएको क्षतिलाई मात्र मूल्याङ्कनमा समावेश गर्नु पर्दछ । यस्तो मूल्यांकन अंक सम्बन्धित सवारी साधनको वा सम्बन्धित पार्टपुर्जाको तत्कालिन अवस्थामा खरीद गर्दाको समयको मूल्यभन्दा बढी हुनु हुँदैन । त्यस्तो विक्रेता वा डिलर

उपलब्ध नभई मूल्यांकन प्राप्त हुन नसकेमा सम्बन्धित अंचलको यातायात व्यवस्था कार्यालयको राय लिई मूल्यांकन अंक किटानी गर्नुपर्नेछ ।

(ख) क्षति भएको सवारी साधनको अवशेष मूल्यलाई नं. (क) बाट घटाउनु पर्दछ ।

(ग) सवारी साधन बनेको वर्ष ब्लूबुकबाट यकिन गरेर नं. (ख) अनुसार हुन आएको रकमबाट वार्षिक ५% का दरले ह्रास कट्टी गरी मूल्याङ्कनको अन्तिम अङ्क किटान गर्नु पर्दछ ।

४.१.३ **प्राविधिक मूल्याङ्कनको तरिकाः**

(क) क्षतिग्रस्त भएको सवारी साधनको क्षति अङ्क रु. ....

(ख) क्षतिको अवशेष मूल्य रु. ....

(ग) क्षति अङ्कबाट अवशेष मूल्य घटाउँदा हुन आउने रकम (P) = रु. ....

(घ) वार्षिक ५% का दरले ह्रास कट्टी गरेपछि हुन आउने रकम रु. ....

ह्रास कट्टी गरेपछि हुन आउने रकम निकाल्ने सूत्र $= P \times (1-RD/100)^n$

जहाँ, **P =** नं. (ग) अनुसार हुन आउने हालको मूल्याङ्कन रुपैयामा,

RD = नं. (घ) अनुसारको ह्रासकट्टी दर (५%)

n = सवारी क्षति भएको वर्षबाट - सवारी बनेको वर्ष घटाउँदा हुने (क्षति भएको वर्ष - बनेको वर्ष)

४.१.४ क्षति भएको सवारी साधन ज्यादै पुरानो भई ह्रास कट्टी गर्दा र अवशेष मूल्य घटाउँदा क्षति अङ्कको १५% भन्दा कम क्षति अङ्क कायम हुने भएमा विमा भएको अवस्थामा विमित मूल्यलाई क्षति अङ्क कायम गर्ने र विमा नभएको अवस्थामा प्राविधिकले मूल्याङ्कन गरेको क्षतिको १५% रकम खुद क्षति अङ्क कायम गरी पठाउनु पर्नेछ ।

४.१.५ सवारी साधन विमा भए नभएको यकिन गरी विमा भएको अवस्थामा क्षतिको जानकारीको लागि र विमा नभएको अवस्थामा क्षति वापत क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन अनुसूची १२ बमोजिमको फाराम भरी प्राविधिक मूल्याङ्कनको सक्कलै प्रति, समितिको निर्णयको प्रमाणित प्रतिलिपि, ब्लुबुकको प्रमाणित प्रतिलिपि, क्षतिग्रस्त सवारी साधनको फोटो र सवारी साधन भाडामा लिएको प्रमाणित कागजात संलग्न राखी क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालयमा पठाउनु पर्नेछ । यसरी क्षति मूल्याङ्कन भई आएपछि श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालयले निर्धारित प्रक्रिया पुगेको छ छैन हेरेर क्षति वापत पाउनुपर्ने रकम निर्धारण गरी जिल्ला प्रशासन कार्यालयमार्फत् सम्बन्धित सवारी धनीलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

४.२. बन्द वा नाकावन्दीको समयमा भएका सवारी साधन क्षति वापत क्षतिपूर्तिः

४.२.१. द्वन्द्वको अवधिमा द्वन्द्वरत पक्षले आयोजना गरेको वन्द वा नाकावन्दीको बेला सरकारले गरेको आव्हानअनुरुप सञ्चालन गरिएका सार्वजनिक प्रयोगका यात्रुवाहक तथा मालवाहक सवारी साधनहरु द्वन्द्वरत पक्षबाट क्षति पुऱ्याइएकोमा देहायबमोजिमको

वर्गीकरण र मापदण्डअनुसार प्रमुख जिल्ला अधिकारीले वन्द वा नाकावन्दीको समयमा तत्कालीन सरकारले आव्हान गरेअनुरुप सञ्चालन गर्दा क्षति भएको भनी स्पष्ट किटान गरी पठाएको सिफरिशका आधारमा श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालयले सम्बन्धित सवारी धनीलाई क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउनेछ ।

४.२.२. सवारी साधनको इन्जिन, च्यासिससमेत काम नलाग्ने भई पूर्णरुपले क्षति भएको अवस्थामा क्षतिको ९०% रकम क्षतिपूर्ति वापत उपलब्ध गराइनेछ ।

४.२.३. इन्जिन र च्यासिस नविग्रिएको तर बडी ध्वस्त भएको अवस्थामा खुद क्षतिको ७५% रकम क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराइनेछ ।

४.२.४.सामान्य वा आंशिक क्षति भएको अवस्थामा प्राविधिकबाट मूल्याङ्कन गराएको आधारमा कूल क्षतिको ५०% रकम क्षतिपूर्ति वापत उपलब्ध गराइनेछ । यसमा विमा बुझ्नु जरुरी हुनेछैन ।

४.२.५ क्षति अंक निर्धारण गर्ने तरिका र प्राविधिक मूल्यांकनको तरिका

यस प्रकरण वमोजिम क्षतिपूर्ति दिने प्रयोजनका लागि क्षति अंक निर्धारण गर्ने तरिका र प्राविधिक मूल्यांकनको तरिका प्रकरण ४.१ वमोजिम हुनेछ ।

४.२.६. स्थानीय क्षति मूल्याङ्कन समिति

बन्द वा नाकावन्दीको समयमा सञ्चालन गरेका कारणबाट भएको सवारी साधनको क्षतिको मूल्याङ्कन गरी सिफारिस गर्न देहायबमोजिमको स्थानीय क्षति मूल्याङ्कन समिति रहनेछः-

क) प्रमुख जिल्ला अधिकारी	संयोजक
ख) जिल्ला प्रहरी प्रमुख	सदस्य
ग) कोष तथा लेखा नियन्त्रक	सदस्य
घ) मेकानिकल इन्जिनियर/प्राविधिक	सदस्य
ङ) स्थानीय यातायात व्यवसायीको प्रतिनिधि	सदस्य

समितिले आफ्नो सीमाभित्र घटेको घटनामा भएको क्षतिको मूल्याङ्कन गरी क्षतिपूर्ति रकम निर्धारण गर्ने कार्य गर्नेछ । समितिले मेकानिकल इन्जिनियर वा यस विषयसंग सम्बन्धित प्राविधिक यातायात व्यवस्था कार्यालयबाट प्राप्त गर्नेछ । प्राविधिक उपलब्ध हुने व्यवस्था श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालयद्वारा मिलाइनेछ । तत्काल यातायात व्यवस्था कार्यालयबाट प्राविधिक उपलब्ध हुन नसकेमा नेपाल सरकारका कार्यालयहरु वा संस्थानमा कार्यरत सम्बन्धित विषयको प्राविधिकबाट पनि समितिले मूल्याङ्कनको काम गर्न गराउन सक्नेछ ।

क्षतिपूर्ति वितरणको लागि समितिबाट निर्णय भैसकेपछि अनुसूची १२ फाराम भरी समितिको निर्णयको प्रमाणित प्रतिलिपि, प्राविधिकको मूल्याङ्कनको सक्कलै प्रति, ब्लुबुकको प्रमाणित प्रतिलिपि लगायतका कागजात समेत संलग्न राखी श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालयमा पठाउनु पर्नेछ ।

४.२.७. क्षतिपूर्ति वितरणको व्यवस्था

जिल्लाको स्थानीय क्षति मूल्यांकन समितिले क्षतिपूर्ति रकम निर्धारण गरी श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालयमा रकम माग गर्नु पर्नेछ । यस्तो रकम यकिन गरी श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालयले जिल्ला प्रशासन कार्यालयमार्फत् सम्बन्धित सवारी धनीलाई उपलब्ध गराउनेछ । यस प्रयोजनको लागि अर्थ मन्त्रालयले श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालयलाई आवश्यक रकम उपलब्ध गराउनेछ ।

४.२.८. स्थानीय क्षति मूल्यांकन समितिले ध्यान दिनुपर्ने विषयहरुः-

यस्तो क्षतिपूर्ति वितरण गर्दा स्थानीय क्षति मूल्यांकन समितिको निर्णय अनुसार गरिने हुनाले यस सम्बन्धी सम्पूर्ण जिम्मेवारी समितिमा रहने हुँदा यो कुरालाई विचार गरेर सबै प्रक्रिया पुऱ्याएर मात्र सहायताको निकासा माग गर्नु पर्दछ । यस व्यवस्था बमोजिम श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालयले रकम निकासामा मात्र सहयोग गर्नेछ । स्थानीय स्तरमा गरिएका निर्णय र कार्यहरुको सम्पूर्ण जिम्मेवारी स्थानीय क्षति मूल्यांकन समितिमा रहनेछ । अतः सहायता रकम सिफारिश गर्दा देहायका कुराहरुमा ध्यान पुऱ्याउनुपर्नेछः-

(क) द्वन्द्वरत पक्षबाट बन्दको कार्यक्रम राखिएको अवस्थामा सरकारको आव्हान अनुरुप सवारी साधन सञ्चालन गर्दा क्षति भएको सवारी साधनहरुको मात्र यस अनुसार मूल्याङ्कन गर्नु पर्नेछ ।

(ख) द्वन्द्वरत पक्षबाट बन्दको आव्हान भएको हो होइन र सरकारी पक्षबाट उक्त दिन सवारी साधन सञ्चालन गर्न आव्हान भएको थियो, थिएन यकिन गरेर मात्र यस अनुसारको क्षतिको मूल्याङ्कन गर्नु पर्दछ ।

(ग) बन्दको आव्हान भएको र सरकारी पक्षबाट उक्त दिन सवारी साधन सञ्चालन गर्न आव्हान भएको पुष्टि नभएमा अन्य अवस्थामा सवारी साधन क्षति भएको मापदण्ड अनुरुप क्षतिको मूल्याङ्कन गर्नु पर्दछ ।

४.३. अन्य अवस्थामा सवारी साधनहरु क्षति भएकोमा क्षतिपूर्तिसम्बन्धी व्यवस्थाः

द्वन्द्वको अवधिमा द्वन्द्वरत पक्षले आव्हान गरेको बन्द वा नाकाबन्दीको अवस्था बाहेक अन्य अवस्थामा द्वन्द्वरत पक्षबाट सवारी साधन क्षति पुऱ्याइएकोमा अन्य व्यक्तिगत सम्पत्ति क्षति सरह क्षतिपूर्ति उपलब्ध हुनेछ ।

४.३.१. सवारी साधनको क्षतिको मूल्याङ्कन प्रकरण ४.२.६. मा उल्लेख भएको स्थानीय क्षति मूल्याङ्कन समितिबाट गराउनु पर्नेछ ।

४.३.२. क्षति अंक निर्धारण गर्ने तरिका र प्राविधिक मूल्यांकनको तरिका प्रकरण ४.१ वमोजिम हुनेछ ।

४.३.३ क्षतिग्रस्त सवारी साधन विमा भएको नभएको यकिन गरी विमा भएको अवस्थामा जानकारीको लागि र विमा नभएको अवस्थामा अनुसूची १२ बमोजिम फाराम भरी क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन प्रमुख जिल्ला अधिकारीले श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालयमा सिफारिस गरी पठाउनु पर्नेछ ।

४.३.४ यसरी क्षतिमूल्याङ्कन भई आएपछि श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालयबाट मापदण्डअनुरुप क्षतिमूल्याङ्कन भएको छ छैन हेरी अनुसूची १२ बमोजिमको मापदण्ड अनुसार गर्दा हुन आउने रकम क्षतिपूर्ति स्वरुप जिल्ला प्रशासन कार्यालय मार्फत सम्बन्धित सवारी धनीलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ । यस प्रयोजनको लागि अर्थ मन्त्रालयले श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालयलाई आवश्यक रकम उपलब्ध गराउनेछ ।

४.४ सुरक्षा कायम गर्ने सिलसिलामा सुरक्षा निकायले कसैको सवारी साधनलाई देहाय बमोजिमको समयसम्म भाडा नदिई प्रयोग गरेको भएमा सम्बन्धित सवारी धनीलाई देहाय बमोजिमको क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराइनेछ :-

(क) ६ महिनासम्मको लागि एकमुष्ट	रु. १५,०००।-
(ख) ६ महिनादेखि १ वर्षसम्मको लागि एकमुष्ट	रु. ३०,०००।-
(ग) १ वर्षभन्दा बढी समयको लागि एकमुष्ट	रु. ४०,०००।-

तर, यो मापदण्ड प्रारम्भ भएपछि कसैको निजी स्वामित्वको सवारी साधन सवारी धनीको मञ्जुरी बेगर प्रयोग गर्न वा गराउन सकिने छैन ।

४.४.१. यस प्रयोजनको लागि क्षतिपूर्ति प्रदान गर्ने सिफारिश गर्न जिल्लास्तरमा देहाय बमोजिमको स्थानीय सिफारिश समिति रहनेछः-

क) प्रमुख जिल्ला अधिकारी	संयोजक
ख) सवारी साधन प्रयोग गर्ने सुरक्षा निकायको प्रमुख वा निजको प्रतिनिधि	सदस्य
ग) कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयका प्रमुख	सदस्य

उक्त समितिले श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रलायमा सिफारिश गर्ने छ । सोको लागि आवश्यक पर्ने रकम अर्थ मन्त्रालयले श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालयका नाममा निकासा पठाउनेछ । श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालयले सम्बन्धित जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा सम्बन्धित व्यक्तिले भुक्तानी पाउने गरी निकासा पठाउनेछ ।

५. अपहरण वा वेपत्ता भएका व्यक्ति वा निजका हकदारहरुलाई राहत

५.१. द्वन्द्वको अवधिमा द्वन्द्वरत पक्षहरुले कुनैपनि निर्दोष नागरिकलाई अपहरण गरी वा वेपत्ता पारी ३० दिनभन्दा बढी अवधिसम्म आफन्त तथा आम सञ्चार समेतको सम्पर्कभन्दा बाहिर अज्ञात स्थलमा राखेको भनी प्रहरी प्रतिवेदनबाट प्रमाणित हुन आएमा अपहरण वा वेपत्ता भएको त्यस्तो व्यक्ति वा निजका नजिकको हकदारलाई राज्यको तर्फबाट राहत स्वरुप एकमुष्ट रु. २५ हजार राहत उपलब्ध गराइनेछ

५.२. राहत उपलब्ध गराउने आधारहरुः

५.२.१. सिफारिशको व्यवस्था

द्वन्द्वको अवधिमा द्वन्द्वरत पक्षहरुबाट अपहरण वा वेपत्ता पारिएको कारणले राहत पाउँन कुनैपनि सर्वसाधारण नागरिकले निवेदन दिएमा निज अपहरण वा वेपत्ता भए नभएको यकिन गरी राहतको सिफरिश गर्न स्थानीय स्तरमा निम्नअनुसारको एक समिति रहनेछः-

क) प्रमुख जिल्ला अधिकारी	संयोजक
ख) जिल्ला प्रहरी कार्यालय प्रमुख	सदस्य
ग) स्थानीय मानव अधिकारकर्मी संगठनहरुको प्रतिनिधि	सदस्य
घ) स्थानीय सञ्चारकर्मीहरुका संगठनको प्रतिनिधि	सदस्य
ङ) स्थानीय नागरिक समाजका अगुवाहरुको प्रतिनिधि	सदस्य
च) कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयका प्रमुख	सदस्य-सचिव

उल्लिखित समितिले अपहरण वा वेपत्ता भएको ठोस र यथेष्ट प्रमाणको आधारमा वास्तविक पीडितलाई राहत उपलब्ध गराउने सम्बन्धमा निर्णय गर्नेछ । प्रमुख जिल्ला अधिकारीले उक्त समितिले निर्णय गरे बमोजिमको राहत रकम सिफारिश गरी शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयमा पठाउनुपर्नेछ । जिल्ला प्रशासन कार्यालयले यस्तो राहतका लागि सिफारिश गरी पठाउँदा सम्भव भएसम्म आफ्नो जिल्ला भरीका द्वन्द्वको अवधिमा अपहरणमा परेका सबै पीडितहरुको एकैपटक सिफारिश गरी पठाउनु पर्नेछ । शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयले यसरी प्राप्त सिफारिशको प्रक्रिया, आधार एवं प्रमाणहरुलाई अध्ययन गरी राहत उपलब्ध गराउनुपर्ने ठहरिएमा मापदण्ड अनुसारको राहत रकम जिल्ला प्रशासन कार्यालयमार्फत् सम्बन्धित पीडितलाई उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ ।

५.२.२. प्रमाणित फाराम संलग्न हुनुपर्ने

अपहरण वा वेपत्ता भएका व्यक्तिहरुका लागि राहतको सिफारिश गर्दा माथि उल्लेख गरिए बमोजिमको समितिको निर्णयको प्रमाणित प्रतिलिपि सहित अनुसूची १३ मा उल्लिखित फाराम भरी प्रमुख जिल्ला अधिकारी स्वयंले उक्त फाराम प्रमाणित गरेर सिफारिस गरी पठाउनुपर्नेछ । सिफारिसका साथ अपहरण वा वेपत्ता भएको कुराको पुष्ट्याईं गर्ने प्रमाणहरुसमेत संलग्न राखी पठाउनुपर्नेछ ।

६. द्वन्द्वपीडित व्यक्ति तथा परिवारका सदस्यहरुका लागि सीपमूलक तालिम तथा वैदेशिक रोजगारसम्बन्धी व्यवस्था

६.१. सीपमूलक तालिमको व्यवस्थाः

द्वन्द्वपीडित तथा विस्थापित र उनीहरुका परिवारका सदस्यहरुलाई आय आर्जन हुनसक्ने, रोजगार/स्वरोजगार एवं वैदेशिक रोजगारमूलक अल्पकालीन तालिमको व्यवस्था मिलाइनेछ । यसको लागि उद्योग मन्त्रालय, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय, श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय, शिक्षा मन्त्रालय, अर्थ मन्त्रालय र शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयका प्रतिनिधि रहेको एक संयन्त्रले स्पष्ट धारणा, आधार र प्रक्रिया एवं तालिमका विषयहरु यकिन गरी आ-आफ्नो निकायबाट व्यवस्थित र प्रभावकारी ढङ्गले कार्यान्वयनमा ल्याउनेछन् । यस कार्यको अनुगमन शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयबाट समेत हुनेछ ।

६.२. वैदेशिक रोजगारसम्बन्धी व्यवस्थाः

वैदेशिक रोजगारमा द्वन्द्वपीडित तथा विस्थापितहरु र तिनका परिवारका सदस्यहरुको सहज पहुँच पुऱ्याउन निम्नानुसारको व्यवस्था मिलाइनेछः-

६.२.१ वैदेशिक रोजगरमा द्वन्द्वपीडित तथा विस्थापितहरु र तिनीहरुका परिवारका सदस्यहरुको लागि निश्चित सीट सुरक्षित गरिनेछ ।

६.२.२. सुरक्षित सीटमा द्वन्द्वपीडित तथा विस्थापितहरु र तिनीहरुका परिवारका सदस्यहरुलाई उनीहरुमा भएको योग्यता, सीप, दक्षता एवं क्षमताका आधारमा वैदेशिक रोजगारमा पठाउन प्राथमिकता दिइनेछ ।

६.२.३. वैदेशिक रोजगारको लागि प्राप्त मागका आधारमा के कति सीट सुरक्षित राख्ने र सुरक्षित सीटमा कसरी, कुन प्रक्रिया, सेवा, शर्त एवं सिफारिस अनुरुप वैदेशिक रोजगार व्यवसायी कम्पनीहरुबाट सहज ढङ्गले रोजगारीको लागि विदेशमा पठाउन सकिन्छ भन्ने सम्बन्धमा श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय, शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालय, वैदेशिक रोजगार व्यवसायी संघ एवं आवश्यकता अनुसार अन्य निकायका प्रतिनिधि समेत रहेको संयन्त्रले गृहकार्य गरी कार्ययोजना बनाउनेछ । श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालयले उक्त कार्ययोजनालाई प्रभावकारी र व्यवस्थित ढङ्गले कार्यान्वयनमा ल्याउनेछ । यस कार्यको अनुगमन शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालय एवं श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालय समेतले गर्नेछन् ।

७. राहत सम्बन्धी अन्य व्यवस्था

७.१ राहत उपलब्ध गराइने समयावधिः

यस परिच्छेद बमोजिम उपलब्ध गराइने राहत, क्षतिपूर्ति तथा आर्थिक सहायता २०६७ असार मसान्तसम्म उपलब्ध गराइने छ । तोकिएको अवधि समाप्त भएपछि तोकिएको समय भन्दा अगाडी देखिनै प्रक्रियामा रहेकाहरुको सम्बन्धमा नेपाल सरकारले छुट्टै निर्णय गर्न सक्नेछ ।

७.२ कार्य सरलीकरणका लागि विशेष व्यवस्थाः

७.२.१ पीडितहरुलाई छिटो छरितो सेवा उपलब्ध गराउन यस परिच्छेदमा उल्लिखित आधार, प्रक्रिया र कागजातहरु पूरा भएका विषयहरुमा निर्णय गर्ने अन्तिम अधिकार नेपाल सरकार (मा. मन्त्रीस्तर) मा निहित रहनेछ । सो स्तरबाट मातहतका अधिकृतलाई आवश्यकता अनुसार अधिकार प्रत्यायोजन गर्न सकिनेछ ।

७.२.२ यो मापदण्ड प्रारम्भ हुनु अघि नै द्वन्द्वको क्रममा मृत्यु भएका सुरक्षाकर्मीको हकमा तत्काल प्रचलित मापदण्ड वा नेपाल सरकारको निर्णय बमोजिम राहत सुविधा उपलब्ध गराइसकिएको वा उपलब्ध गराउने निर्णय भएकोमा त्यस्तो सुविधा यसै मापदण्ड बमोजिम उपलब्ध गराइएको मानिने छ । त्यस्तो सुविधा उपलब्ध गराउन बाँकी भएका मृतक सुरक्षाकर्मीको हकमा तत्काल प्रचलित मापदण्ड वा नेपाल सरकारको तत्कालीन निर्णय अनुसारको राहत रकम उपलब्ध गराइने छ ।

परिच्छेद- २

विस्तृत शान्ति सम्झौता पछिको अवधिमा भएका घटनाको राहत तथा आर्थिक सहायता

८. मृतकको हकदारलाई प्रदान गरिने राहत :

८.१ नागरिक आन्दोलनका क्रममा भएका बन्द, हडताल, नागरिक उपद्रव (अनियन्त्रित भीड वा हुलदंगा), सशस्त्र द्वन्द्व वा सोसँग सम्बन्धित घटनाका क्रममा कुनै व्यक्तिको हत्या वा मृत्यु भएमा नेपाल सरकारले देहाय बमोजिमको रकममा नबढ्ने गरी त्यसरी मारिएको व्यक्तिको नजिकको हकदारलाई राहत प्रदान गर्न सक्नेछ :-

(क) सुरक्षाकर्मीको कारवाहीमा परी सर्वसाधारणको मृत्यु भएमा- एक लाख पचास हजार रुपैयाँसम्म,

तर, सुरक्षाकर्मीमाथि आक्रमण गर्ने क्रममा सुरक्षाकर्मीको कारवाहीमा परी मृत्यु भएमा यस्तो राहत दिइनेछैन ।

(ख) द्वन्द्वरत सशस्त्र समूह वा व्यक्तिको कारवाहीमा परी सर्वसाधारणको मृत्यु भएमा वा सुरक्षाकर्मी र सशस्त्र समूहबीचको भिडन्त वा झडप हुँदा निर्दोष सर्वसाधारणको मृत्यु भएमा वा बम विस्फोटन, बारुदी सुरुङ्ग वा विद्युतीय धरापमा परी सर्वसाधारणको मृत्यु भएमा वा बन्द, हडताल, जनयुद्ध, जनआन्दोलन मधेश/तराइ आन्दोलन नागरिक उपद्रव वा राजनैतिक झडपमा परी मृत्यु भएमा - एक लाख पचास हजार रुपैयाँसम्म ।

८.२ मृतकका परिवारले अन्य प्रचलित कानून, मापदण्ड वा नीति अनुरुप कुनै राहत, आर्थिक सहायता वा क्षतिपूर्ति पाइसकेको भए त्यसरी प्राप्त गरेको कटाई बाँकी रकम मात्र यस कार्यविधि बमोजिम सम्बन्धित हकदारलाई राहत उपलब्ध गराइनेछ ।

८.३ **राहत प्रदान गर्ने प्रक्रिया र तरिका देहाय बमोजिम हुनेछ** :-

(क) प्रकरण ८.१ को अवस्थाको क्रममा हत्या भएको वा मारिएको व्यक्तिको हकमा त्यस्तो व्यक्तिको हकदारमध्ये सबैभन्दा नजिकका हकदारले यस कार्यविधि बमोजिम राहत प्राप्त गर्नका लागि सम्बन्धित प्रमुख जिल्ला अधिकारी समक्ष आफूसँग भएको प्रमाणहरु संलग्न राखी निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(ख) खण्ड (क) बमोजिम प्राप्त भएको निवेदन र तत्सम्बन्धी घटनाको अभिलेख समेत अध्ययन गरी प्रमुख जिल्ला अधिकारीले जिल्ला सुरक्षा समितिको बैठकबाट प्रकरण ८.१ बमोजिमको कारणले मारिएको हो वा होइन भन्ने सम्बन्धमा पुनः जाँच गरी तथ्यगत छानविनका आधारमा किटानी निर्णय गराई सिफारिश साथ शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयमा पठाउनु पर्नेछ ।

(ग) प्रकरण ८.१ मा उल्लेख भएबमोजिमको कारणको क्रममा हत्या भएको वा मारिएको व्यक्तिको हकदारले यस प्रकरण बमोजिमको प्रक्रिया पुऱ्याई सम्बन्धित जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा दिएको निवेदन, सो निवेदनको तथ्यगत छानविन तथा प्रमुख जिल्ला अधिकारीको सिफारिश र पेश भएका अन्य प्रमाणहरु समेतको आधारमा शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयमा प्राप्त भएको निवेदन उपर

मन्त्रालयस्तरमा थप परीक्षण तथा प्रक्रिया यकीन गर्न शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयका सचिवको अध्यक्षतामा एक स्थायी प्रकृतिको 'परीक्षण समिति' गठन गर्न सकिनेछ ।

(घ) खण्ड (ग) बमोजिमको समितिमा अर्थ मन्त्रालय, कानून तथा न्याय मन्त्रालय र शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयका सह-सचिव तहका प्रतिनिधि सदस्य रहने छन् र शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयको उप-सचिवलाई सदस्य सचिव तोकिनेछ ।

(ङ) खण्ड (ग) र (घ) बमोजिम गठन भएको परीक्षण समितिले छानविन गर्दा कुनै थप प्रमाण, कागजात वा पुष्ट्याइको आवश्यकता देखेमा त्यस्ता कागजात प्रमाण वा पुष्ट्याइहरु माग गर्नेछ ।

(च) खण्ड (ङ) बमोजिम प्राप्त प्रमाण, कागजात वा पुष्ट्याईं समेतको आधारमा परीक्षण समितिले छानविन गर्दा राहत दिन उपयुक्त देखेमा शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयले सम्बन्धित जिल्ला प्रशासन कार्यालयमार्फत मृतकको नजिकको हकदारलाई राहत उपलव्ध गराउनेछ । यस्तो रकम अर्थ मन्त्रालयले शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयका नाममा निकासा दिनेछ ।

८.४ प्रकरण ८.१ मा उल्लिखित घटना बाहेक शान्ति सुरक्षा कायम गर्ने कार्यसँग सम्बन्धित अन्य कुनै घटनाका क्रममा कुनै व्यक्तिको हत्या वा मृत्यु भएमा प्रकरण ८.१ बमोजिमको रकम प्रकरण ८.३ वमोजिमको प्रकृया र तरिका अपनाई गृह मन्त्रालयले उपलव्ध गराउने छ । सो प्रयोजनका लागि प्रकरण ८.३ को खण्ड (ग) मा उल्लिखित परीक्षण समिति शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयको सचिवको सट्टा गृह मन्त्रालयको सचिवको अध्यक्षतामा र खण्ड (घ) मा उल्लिखित गृह मन्त्रालयको सह सचिव तहका प्रतिनिधिको सट्टा शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयका सह सचिवतहका प्रतिनिधि सदस्य रहनेछन् । यसको लागि आवश्यक रकम गृह मन्त्रालयले अर्थ मन्त्रालयबाट प्राप्त गर्नेछ ।

८.५ आफ्नो कर्तव्य पालनको सिलसिलामा खटिएको सरकारी कर्मचारीको प्रकरण ८.१ बमोजिमको अवस्था परी मृत्यु भएमा त्यस्तो कर्मचारीको नजिकको हकदारलाई नेपाल सरकारले तत्काल कार्यरत निकाय मार्फत दश लाख रुपैयाँ राहत उपलव्ध गराउनेछ ।

<u>स्पष्टीकरण</u> : (क) यस कार्यविधिको प्रयोजनका लागि "सरकारी कर्मचारी" भन्नाले स्वीकृत दरवन्दीका पदमा सरकारी कोषबाट तलव भत्ता पाउने गरी नियुक्त भएको कर्मचारी सम्झनु पर्छ ।

(ख) खण्ड (क) मा उल्लेख भएदेखि वाहेक अन्य कर्मचारी भए त्यस्तो कर्मचारी बहाल रहेको संस्थालाई प्रकरण ८.५ बमोजिमको रकम उपलव्ध गराउन सम्बन्धित संस्थालाई निर्देशन दिनेछ र त्यस्तो निर्देशन पालना गर्नु सम्बन्धित संस्थाको कर्तव्य हुनेछ ।

८.६ नेपाल सरकारको निर्णयबाट कुनै सरकारी कर्मचारीलाई शहीद घोषणा गरिएको रहेछ भने त्यस्तो कर्मचारीको परिवारले शहीदका परिवारले पाउने राहत तथा अन्य सुविधा प्राप्त गर्नबाट बञ्चित गरिने छैन ।

तर शहीद घोषणा गर्दा पाउने राहतको रकम प्रकरण ८.५ मा उल्लेख भएको राहत रकमभन्दा बढी हुने रहेछ भने सोही बराबरको रकम राहत स्वरूप दिन सकिनेछ ।

८.७ प्रकरण ८.५ बमोजिमको अवस्था परी मृत्यु वा हत्या भएको हो वा होइन सो यकीन गरी रकम उपलब्ध गराउने सम्बन्धमा निर्णय गर्न देहाय बमोजिमको एक समिति रहनेछ :-

(क) सचिव, गृह मन्त्रालय - संयोजक

(ख) सचिव, सामान्य प्रशासन मन्त्रालय - सदस्य

(ग) सचिव, सम्बन्धित मन्त्रालय - सदस्य

(ङ) सचिव, शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालय - सदस्य

(च) सहसचिव, शान्ति सुरक्षा महाशाखा, गृह मन्त्रालय - सदस्य-सचिव

९. **शहीदका परिवारलाई दिइने राहत तथा सुविधा** : नेपाल सरकारले शहीद घोषणा गरेका व्यक्तिको परिवारलाई दिइने राहत तथा अन्य सुविधा नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी तोकेबमोजिम हुनेछ । एक पटक निर्धारण भएको राहतको रकम तथा अन्य सुविधामा हेरफेर गर्नु परेमा नेपाल सरकारले गर्न सक्नेछ ।

तर, यस्तो हेरफेर दुई वर्षमा एक पटकभन्दा बढी गर्न सकिने छैन ।

१०. घाइतेलाई राहत :

१०.१ बन्द, हडताल, नागरिक उपद्रव वा सोसँग सम्बन्धित घटनाको क्रममा घाइते भई अपाङ्ग वा अशक्त भएको व्यक्तिलाई देहाय बमोजिमको राहत प्रदान गर्न सकिनेछ :-

(क) पूर्ण रुपमा अपाङ्ग भएको व्यक्तिलाई एकमुष्ट दुई लाख रुपैयाँ,

(ख) आंशिक रुपमा अपाङ्ग भएका व्यक्तिलाई अपाङ्गताको स्वीकृत मापदण्ड बमोजिमको प्रतिशत वर्गीकरणका आधारमा सोही अनुपातमा खण्ड (क) बमोजिमको रकमलाई शत प्रतिशत मानी सोही आधारमा कम्तीमा २० प्रतिशतसम्मका लागि समानुपातिक आधारमा हुन आउने एकमुष्ट रकम,

(ग) विरामी भई औषधोपचार गराई रहेकाहरुलाई अस्पतालको बील बमोजिम लागेको औषधोपचारको खर्च र विरामी कुरुवाका हकमा एक जनासम्मलाई दैनिक एक सय पचास रुपैयाँका दरले बढीमा पैंतालिस दिनसम्मको रकम दिइनेछ । तर यस्तो रकम खण्ड (क) मा उल्लेख भए भन्दा बढी हुने छैन ।

१०.२ घाइते व्यक्तिले प्रचलित कानून, मापदण्ड वा नीति अनुरुप कुनै राहत वा क्षतिपूर्ति पाइसकेको भए त्यसरी प्राप्त गरेको रकम कटाई बाँकी रकम मात्र यस कार्यविधि बमोजिम राहत उपलब्ध गराइनेछ ।

१०.३ यस प्रकरण बमोजिमको उपचार खर्च नेपालको गैरनाफामूलक सामुदायिक स्तरमा सञ्चालित वा सरकारी अस्पतालमा उपचार गराएको बील बमोजिमको खर्चको आधारमा प्रदान गरिनेछ ।

तर सरकारी वा सामुदायिक अस्पतालले आफूकहाँ उपचार हुन नसकी सिफारिश गरेको अवस्थामा नेपाल सरकारको पूर्व स्वीकृति लिई उपचार गराएको हकमा भने निजी अस्पताल वा नर्सिङ्ग होममा गरिएको उपचार खर्चको ७५ प्रतिशतसम्म १०.१ को खण्ड (क), (ख) र (ग) को सीमाभित्र रही दिनलाई बाधा पर्ने छैन ।

१०.४ यस प्रकरण बमोजिम उपचार खर्च प्रदान गर्ने प्रयोजनका लागि जिल्लास्तरमा रहने औषधोपचार सिफारिश समितिको व्यवस्था, सिफारिश गर्दा विचार पुऱ्याउनु पर्ने विषयहरु,

औषधि उपचार सुविधा प्राप्त गर्ने तरिका र पुऱ्याउनु पर्ने प्रक्रिया प्रकरण २ बमोजिम हुनेछ ।

१०.५ प्रकरण १०.४ बमोजिमको समितिको सिफारिश बमोजिम जिल्लास्तरमा औषधोपचार गर्न जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालयले र केन्द्रीयस्तरमा औषधोपचारको लागि स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयले अर्थ मन्त्रालयबाट एकमुष्ट बजेट प्राप्त गर्नेछ । यस कार्यविधि बमोजिमको औषधोपचारका लागि जिल्लास्तरमा जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालयबाट बील बमोजिम भुक्तानी हुने र केन्द्रीयस्तरमा स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रीस्तरको निर्णयबाट राहत वितरण गरिनेछ ।

१०.६ यस प्रकरणमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि सुरक्षाकर्मीको कुटपीट वा गोली प्रहारको कारण घाइते भई अपाङ्ग वा अशक्त भएको व्यक्तिलाई देहाय बमोजिमको राहत प्रदान गर्न सकिनेछः-

(क) पूर्ण रुपमा अपाङ्ग भएको व्यक्तिलाई एकमुष्ट दुई लाख रुपैयाँ,

(ख) आंशिक रुपमा अपाङ्ग भएका व्यक्तिलाई अपाङ्गताको स्वीकृत मापदण्ड बमोजिमको प्रतिशत वर्गीकरणका आधारमा सोही अनुपातमा खण्ड (क) बमोजिमको रकमलाई शत प्रतिशत मानी सोही आधारमा कम्तीमा २० प्रतिशतसम्मका लागि समानुपातिक आधारमा हुन आउने एकमुष्ट रकम,

१०.७ यस परिच्छेदको प्रयोजनका लागि अपाङ्गताको प्रतिशत निर्धारण गर्दा जिल्ला प्रशासन कार्यालयबाट उपलब्ध गराइएको परिचयपत्रमा उल्लेखित प्रतिशतलाई आधार मानिनेछ । यस प्रयोजनको लागि स्वीकृत मापदण्ड बमोजिम जिल्ला औषधोपचार सिफारिश समितिले अपाङ्गताको प्रतिशत निर्धारण गर्नेछ र उल्लेखित निर्धारित प्रतिशतको आधारमा जिल्ला प्रशासन कार्यालयले प्रतिशत निर्धारण भएको परिचय पत्र उपलब्ध गराउनेछ ।

११. जनयुद्ध, जनआन्दोलन तथा मधेश/तराई आन्दोलनका घाइतेहरुलाई उपचारको विशेष व्यवस्था : यो कार्यविधिमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि जनयुद्ध, जनआन्दोलन तथा मधेश/तराई आन्दोलन र यस प्रकृतिका आन्दोलनको क्रममा घाइते भई अपाङ्ग वा अशक्त भएका व्यक्तिको उपचार गराउँदा लागेको बिल बमोजिमको उपचार खर्च बिरामी र कुरुवा गरी २ जनाको आतेजाते खर्च र भर्ना भएकोमा अस्पतालमा वस्दासम्मको दैनिक रु.७५ का दरले एक जना कुरुवालाई कुरुवा खर्च नेपाल सरकारले व्यहोर्नेछ । यसको लागि आवश्यक रकम अर्थ मन्त्रालयले स्वास्थ्य तथा जनसँख्या मन्त्रालयलाई उपलब्ध गराउनेछ।

परिच्छेद ३

राष्ट्रिय जीवनका महत्वपूर्ण व्यक्ति र विपन्न नागरिकलाई उपचार खर्च तथा आर्थिक सहायता

१२. राष्ट्रिय जीवनका महत्वपूर्ण व्यक्तिलाई औषधोपचारको आर्थिक सहायता :

१२.१ राष्ट्रिय जीवनका महत्वपूर्ण व्यक्ति तथा मुलुकलाई उल्लेख्य योगदान पुऱ्याएका व्यक्ति वा आर्थिक रुपले अति विपन्न व्यक्तिलाई क्यान्सर, हृदय रोग, एल्जाइमर, पार्किन्सन्स वा मृगौला आदि जस्ता कडा रोग लागी आर्थिक अवस्था कमजोर भई आफै उपचार गराउन नसक्ने अवस्था भएमा स्वदेशमा वा विदेशमा गई उपचार गराउँदा मेडिकल बोर्डको सिफारिश बमोजिम देहायका व्यक्तिलाई सामान्यतया देहाय बमोजिमको रकममा नबढ्ने गरी औषधोपचार बापतको रकम स्वदेशको हकमा सम्बन्धित अस्पताललाई र विदेशको हकमा दुतावास मार्फत सम्बन्धित अस्पताललाई सोझै प्रदान गर्न सकिनेछ :-

(क) पूर्व राष्ट्रपति, पूर्व उपराष्ट्रपति तथा पूर्व प्रधानमन्त्रीलाई १५ लाख रुपैयांसम्म,

(ख) पूर्व प्रधान न्यायाधीश, पूर्व सभामुखका लागि दश लाख रुपैयाँसम्म,

(ग) साहित्य, सङ्गीत, कला, राजनीति, सार्वजनिक प्रशासन लगायत राष्ट्रिय जीवनका अन्य क्षेत्रमा उल्लेख्य योगदान पुऱ्याएका महत्वपूर्ण व्यक्तिलाई रोगको प्रकृति हेरी पाँच लाख रुपैयाँसम्म,

तर राष्ट्रिय जीवनमा अत्यन्तै उल्लेखनीय योगदान पुऱ्याएको महत्वपूर्ण व्यक्तिलाई विशिष्ट अवस्थामा नेपाल सरकारले उचित ठाने बमोजिम उपचार खर्च थप गर्न सक्नेछ ।

१२.२ प्रकरण १२.१ को खण्ड (ग) बमोजिमको औषधि उपचार खर्च उपलब्ध गराउन रकम निर्धारण गरी निर्णय गर्नका लागि स्वास्थ्य तथा जनसँख्या मन्त्रालयले मन्त्रिपरिषद्मा सिफारिश सहितको प्रस्ताव पेश गर्नेछ र यस्तो प्रस्ताव उपर अर्थमन्त्री, गृहमन्त्री र स्वास्थ्य तथा जनसँख्या मन्त्री रहेको एक समितिले निर्णय गर्नेछ ।

१२.३ औषधी उपचार वापतको रकम उपलब्ध गराउंदा स्वेदशमा उपचार गराएको भए सम्बन्धित अस्पतालको बील बमोजिमको रकमको आधारमा सम्बन्धित अस्पताललाई सोझै उपलब्ध गराउनु पर्नेछ । तर यस्तो रकम प्रकरण १२.१ को सीमाभित्र मात्र उपलब्ध गराइनेछ ।

त्यस्तै, विदेशमा उपचार गराएको भए प्रकरण १२.१ वमोजिमको सीमा भित्रको रकम मात्र सम्बन्धित अस्पतालको बील बमोजिमको रकम सम्बन्धित देशमा रहेको नेपाली दुतावास मार्फत उपलव्ध गराइनेछ ।

१२.४ प्रकरण १२.१ बमोजिमको औषधी उपचार वापत सुविधा प्राप्त गर्न सरकारी वा गैरनाफामूलक सामुदायिक अस्पतालमा उपचार गराएको हुनुपर्नेछ । सरकारी वा सामुदायिक अस्पतालमा उपचार हुन नसक्ने भएमा सम्बन्धित सरकारी अस्पतालले कारण समेत खोली रिफर गरेमा नीजि अस्पतालमा उपचार गर्न सकिनेछ ।

१२.५ प्रकरण १२.१ बमोजिमको रकम अर्थ मन्त्रालयले स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय मार्फत उपलब्ध गराउनेछ ।

१३. विपन्न नागरिकलाई औषधोपचार वापत आर्थिक सहायता

१३.१ आर्थिक रुपले विपन्न नागरिकलाई क्यान्सर, हृदयरोग, एल्जाइमर, पार्केन्सन्स वा मृगौला आदि जस्ता कडा रोग लागि नेपाल वा विदेशमा गई उपचार गराउंदा मेडिकल बोर्डको सिफारिशमा बढीमा १ लाख रुपैयांसम्म औषधि उपचार खर्च प्रदान गर्न सकिनेछ ।

१३.२ नेपालमा उपचार गराउंदा सामुदायिक वा सरकारी अस्पतालमा उपचार गराएको बिलको आधारमा मात्र सम्बन्धित अस्पतालको नाममा सोझै यस्तो रकम उपलब्ध गराइनेछ ।

१३.३ उपदफा १३.१ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि विशिष्ट अवस्थामा अति विपन्न र चालिस वर्ष मुनिका नागरिकलाई कडा रोग लागि उपचार गराउनु पर्दा मन्त्रि परिषद्ले उचित निर्णय गर्न सक्नेछ ।

१३.४ आर्थिक रुपले विपन्न नागरिकलाई औषधोपचार खर्च उपलब्ध गराउने प्रयोजनका लागि सिफारिश गर्न जिल्लास्तरमा देहायको समिति रहनेछ :

(क)	जिल्ला विकास समितिका सभापति वा निज नभएको अवस्थामा प्रमुख जिल्ला अधिकारी	–	अध्यक्ष
(ख)	स्थानीय विकास अधिकारी	–	सदस्य
(ग)	जिल्ला अस्पतालका चिकित्सक	–	सदस्य
(घ)	कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयका प्रमुख	-	सदस्य
(घ)	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालयका प्रमुख	–	सदस्य सचिव

१३.५ प्रकरण १३.१ बमोजिमको आर्थिक सहायता उपलब्ध गराउने सम्बन्धमा प्रकरण १३.३ वमोजिमको समितिको सिफारिसको आधारमा उपचार खर्च उपलव्ध गराउने सम्बन्धमा रकम निर्धारण गरी निर्णय गर्न देहाय वमोजिम एक समिति रहनेछ :

(क) स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्री	–	अध्यक्ष
(ख) सचिव, अर्थ मन्त्रालय	–	सदस्य
(ग) सचिव, गृह मन्त्रलाय	–	सदस्य
(घ) सचिव, स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	–	सदस्य सचिव

१३.६ प्रकरण १३.१ बमोजिम आर्थिक रुपले विपन्न व्यक्तिलाई दिइने औषधि उपचार खर्चका लागि नेपाल सरकारले स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय अन्तर्गत एउटा छुट्टै कोष स्थापना गर्न सक्नेछ । यस्तो कोष स्थापना नहुन्जेलसम्म स्वीकृत भएको रकम स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय मार्फत उपलब्ध गराइनेछ ।

१३.७ प्रकरण १३.१ बमोजिमको रकम अर्थ मन्त्रालयले स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय मार्फत उपलब्ध गराउनेछ ।

मन्त्रीपरिषद् बैठक ४५।०६६ मिति ०६६।१०।६ को निर्णयले दफा १४ खारेज गरिएको ।

परिच्छेद- ४

वृहत शान्ति सम्झौता पछि भएको सम्पत्तिको क्षतिवापत क्षतिपूर्ति

१५. बृहत शान्ति सम्झौता पछि नागरिक आन्दोलनका क्रममा भएका बन्द, हडताल, नागरिक उपद्रव (सिभिल रायोट्स), सशस्त्र द्वन्द्व वा सो सँग सम्वन्धित घटनाका क्रममा कसैको निजी वा सार्वजनिक सम्पत्तिको हानी नोक्सानी भएमा सो बापत आर्थिक सहायता दिने प्रक्रिया र मापदण्ड यस परिच्छेद वमोजिम हुनेछ ।

१६. सवारी साधनको क्षतिपूर्ति :

१६.१ प्रकरण १५ मा उल्लेखित कारणबाट सार्वजनिक प्रयोगका यात्रुवाहक सवारीसाधन तथा मालवाहक सवारीसाधन र निजी वा भाडाका सवारी साधनहरु (कृषि कार्यमा प्रयोग हुने ट्र्याक्टर, मोटरसाईकल आदि समेत) क्षति हुन पुगेका अवस्थामा क्षतिबापत क्षतिपूर्ति दिने प्रक्रिया र मापदण्ड देहाय वमोजिम हुनेछ ।

१६.१.१. सवारी साधनको क्षति अंक निर्धारण गर्ने तरिका र प्राविधिक मूल्यांकन गर्ने तरिका प्रकरण ४.१ वमोजिम हुनेछ ।

१६.२ **सवारी साधनको इन्जिन, च्यासिस समेत काम नलाग्ने भई पूर्ण क्षति भएको** अवस्थामा मेकानिकल इन्जिनियर उपलव्ध भएको अवस्थामा निजवाट र निज उपलव्ध नभएको अवस्थामा मेकानिकल सुपरभाइजरबाट मूल्यांकन गराएको आधार र स्थानीय क्षति मूल्याकंन समितिको सिफारीसको आधारमा देहाय वमोजिमको रकम क्षतिपूर्ति वापत उपलव्ध गराइने छ ।

(क) रु ५०,०००।-(पचासहजार) सम्मको क्षति भएको अवस्थामा कूल क्षतिको ३०% क्षतिपूर्ति वापत दिने ।

(ख) रु ५०,०००।-(पचासहजार) भन्दा माथी १,००००० ।-(एकलाख) सम्मको क्षति भएको अवस्थामा कूल क्षतिको २०% वा रु.१५,०००।(पन्ध्र हजार) जुन बढी हुन्छ सोही रकम क्षतिपूर्ति दिइनेछ ।

(ग) रु १,००००० ।-(एकलाख) भन्दा माथी रु. ५,०००००।-(पाँचलाख) सम्मको क्षति भएको अवस्थामा कूल क्षतिको १५% वा रु.२०,०००। (वीस हजार) जुन बढी हुन्छ सोही रकम क्षतिपूर्ति दिइनेछ ।

(घ)रु ५,०००००।-(पाँचलाख) भन्दा माथिको क्षति भएको अवस्थामा कूल क्षतिको १०% वा रु.७५,०००।(पचहत्तर हजार) जुन बढी हुन्छ सोही रकम क्षतिपूर्ति वापत दिइनेछ ।

(ङ) यसमा रु २५०००।-(पच्चिसहजार) सम्मको सवारी साधन क्षतिको हकमा विमा समितिसँग विमा गरे नगरेको बुझिरहन नपर्ने र सो भन्दा माथिको क्षति भएको अवस्थामा स्थानीय क्षति मूल्यांकन समितिले विमा समितिसँग वुझेर निर्णय गर्नुपर्नेछ ।

१६.३ **सवारी साधनको इन्जिन र च्यासिस नविग्रिएको तर वडि ध्वस्तभएको** अवस्थामा मेकानिकल इन्जिनियर उपलब्ध भएको अवस्थामा निजवाट र निज उपलब्ध नभएको अवस्थामा मेकानिकल सुपरभाइजरवाट मूल्यांकन गराएको आधार र स्थानीय क्षति मूल्याकंन समितिको सिफारीसको आधारमा क्षतिको देहाय वमोजिम रकम उपलब्ध गराइने छ ।

(क) क्षतिको अंकको निर्धारण प्रकरण १६.१ मा उल्लेख भए अनुसार नै गराइनेछ ।

(ख) प्रकरण १६.१ को (ग) अनुसार ह्रासकट्टी गर्दा कूल क्षतिको १०% भन्दा कम नहुने गरी क्षति अंक कायम गर्ने ।

(ग) रु. १०,०००।-(दशहजार) सम्मको सामान्य क्षति भएकोमा कूल क्षतिको पुरै रकम क्षतिपूर्ति दिइनेछ ।

(घ) सामान्य वा आंशिक क्षति रु. ५०,०००।-(पचासहजार) भन्दा बढी रु.५,००,०००।(पांचलाख) सम्मको क्षति भएको अवस्थामा कूल क्षतिको ३०% वा रु.१५,०००।(पन्ध्र हजार) जुन बढी हुन्छ सोही रकम क्षतिपूर्ति वापत दिइनेछ ।

(ङ) यसमा रु २५०००।-(पच्चिसहजार) सम्मको सवारी साधन क्षतिको हकमा विमा समितिसँग विमा गरे नगरेको बुझिरहन नपर्ने र सो भन्दा माथिको क्षति भएको अवस्थामा स्थानीय क्षति मूल्यांकन समितिले विमा समितिसँग वुझेर निर्णय गर्नुपर्नेछ ।

(च) सवारी साधनको क्षतिका सम्वन्धमा क्षति मूल्याङ्कन गर्दा अनुसूची-१२ बमोजिम हिसाव गरि सिफारिश गर्नुपर्नेछ।

१७. प्रकरण १५ मा उल्लेखित कारणबाट कसैको नीजी वा सार्वजनिक घर एवं चल अचल सम्पत्तिको हानी नोक्सानी भई क्षति भएमा सो क्षति वापत क्षतिपूर्ति दिने प्रक्रिया र मापदण्ड देहाय बमोजिम हुनेछ ।

१७.१ चल अचल सम्पत्तिको क्षति अंक निर्धारण देहाय वमोजिम गरिनेछ ।

प्रकरण १५ मा उल्लेखित कारणबाट कसैको निजी वा सार्वजनिक घर एवं चल अचल सम्पत्तिमा हानी नोक्सानी भएमा क्षति पुग्न गएका अवस्थामा स्थानिय क्षति मूल्याकंन समितिको सिफारिशको आधारमा क्षतिको देहाय वमोजिम रकम क्षतिपूर्ति उपलव्ध गराइनेछ ।

(क) रु १० हजार सम्म क्षति भएका व्यक्तिहरुको हकमा पुरै रकम,
(ख) रु १० हजार भन्दा वढी रु २५ हजार सम्म क्षति भएका व्यक्तिहरुको हकमा रु १० हजार एकमुष्ट दिने र त्यस पछिको बाँकी रकममा ३० % का हिसावले दिने,

(ग) रु २५ हजार भन्दा वढी रु ५० हजार सम्म क्षति भएका व्यक्तिहरुको हकमा रु १० हजार एकमुष्ट दिने र त्यस पछिको बाँकी रकममा २५ % का हिसावले दिने,

(घ) रु ५० हजार भन्दा वढी रु १ लाख सम्म क्षति भएका व्यक्तिहरुको हकमा रु १० हजार एकमुष्ट दिने र त्यस पछिको बाँकी रकममा २० % का हिसावले दिने,

(ङ) रु १ लाख भन्दा वढी रु ५ लाख सम्म क्षति भएका व्यक्तिहरुको हकमा १५ % वा रु.३०,०००।(तीस हजार) मा जुन बढी हुन्छ सोही रकम का हिसावले दिने,

(च) रु ५ लाख भन्दा वढी रु ५० लाख सम्म क्षति भएका व्यक्तिहरुको हकमा १०% वा रु.७५,०००।(पचहत्तर हजार) जुन बढी हुन्छ सोही रकम का हिसावले दिने,

(छ) रु ५० लाख भन्दा माथिको जतिसुकै क्षति भएपनि १० ५ वा रु.१०,००,०००।- (दशलाख) मध्ये जुन घटी हुन्छ सोही रकमका हिसावले उपलब्ध गराउने।

(ज) यसमा रु २५०००।- सम्मको भवन क्षतिको हकमा विमा समितिसँग विमा गरे नगरेको बुझिरहन नपर्ने र सो भन्दा माथिको क्षति भएको अवस्थामा स्थानीय क्षति मूल्यांकन समितिले विमा समितिसँग बुझेर निर्णय गर्ने।

१७.२ सरकारी निकायले निजि वा सार्वजनिक सवारी साधन र घर भाडामा लिँदा उक्त कार्यालयले सम्भव भएसम्म सम्बन्धित धनीबाट सवारी साधन वा घरको विमा गराइएको सवारी साधन वा घर भाडामा लिने व्यवस्था गर्नुपर्नेछ।

१८. सम्पति क्षतिका सम्वन्धमा क्षति मूल्याङ्कन गर्दा अनुसूची १५ को मापदण्ड बमोजिम हिसाव गरिनेछ र अनुसूचि १० वमोजिम रकम सिफारिश गर्नुपर्नेछ। तर अनुसूची १५ मा उल्लेख भए वाहेकका अन्य सामानहरुका हकमा क्षति अंक निर्धारण गर्दा समावेश गरिने छैन।

१९. कसैको घर क्षति भएकोमा शहरी विकास तथा भवन निर्माण डिभिजन कार्यालय वा जिल्ला प्राविधिक कार्यालयका प्राविधिकबाट क्षतिको मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेछ। सो मूल्याङ्कन गर्दा मर्मत गर्न लाग्ने खर्चको मूल्याङ्कन नगर्ने र घर वनेको वर्षको आधारमा ५% दरले ह्रासकट्टी गरेर हिसाव गर्नुपर्नेछ। साथै बीमा भए नभएको यकीन गरी वीमा भएको भए सो वापत प्राप्त रकम कट्टा गरेर मात्र हिसाव गर्नुपर्नेछ। प्राविधिकले मूल्याङ्कन गर्दा अनुसूची ९ को फाराम वमोजिम गर्नुपर्नेछ।

२०. कसैले सवारी साधन तथा चल अचल सम्पत्ती क्षतिका सम्वन्धमा आर्थिक सहायता माग गरी निवेदन दिएमा यस कार्यविधि वमोजिम मूल्याङ्कन गरी क्षतिपूर्ति रकम सिफारिश गर्नका लागि जिल्लामा देहाय वमोजिमको एक स्थानीय क्षति मूल्याङ्कन समिति रहनेछ :

(क) प्रमुख जिल्ला अधिकारी — अध्यक्ष

(ख) स्थानीय विकास अधिकारी (सवारी साधन क्षतिको मुल्याङ्कन समितिमा आवश्यक नपर्ने) — सदस्य

(ग) कोष तथा लेखा नियन्त्रण कार्यालय प्रमुख — सदस्य

(घ) जिल्ला प्रहरी कार्यालय प्रमुख — सदस्य

(ङ) जिल्ला प्राविधिक कार्यालय वा भवन कार्यालयको इन्जिनियर
(सवारी साधन क्षतिको मूल्याङ्कन समितिमा आवश्यक नपर्ने) सदस्य

(च) नेपाल सरकारबाट मान्यता प्राप्त मेकानिकल इन्जिनियर वा मेकानिकल सुपरभाइजर (सवारी साधन क्षति मूल्याङ्कनका लागि मात्र) सदस्य

(छ) स्थानिय यातायात व्यावसायी संस्थाको प्रतिनिधि (सवारी साधन क्षतिको हकमा) सदस्य

(ज) प्रमुख जिल्ला अधिकारीले तोकेको जिल्ला प्रशासन कार्यालयको अधिकृत सदस्य सचिव

२१. सार्वजनिक प्रयोगका यात्रुवाहक सवारीसाधन तथा मालवाहक सवारीसाधन र सुरक्षा निकायले प्रयोग गरेका निजी वा भाडाका सवारी साधनहरु क्षति हुन पुगेका अवस्थामा उपरोक्त स्थानीय क्षति मुल्याकंन समितिको सिफारिसका आधारमा श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालयबाट निर्णय भएको क्षतिपूर्तिको रकम अर्थ मन्त्रालयले उपलव्ध गराउनेछ । यसरी उपलव्ध गराइएको रकम श्रम तथा यातायात व्यवस्था मन्त्रालयले जिल्ला प्रशासन कार्यालय मार्फत सवारी धनीलाई उपलव्ध गराइनेछ ।

२२. निजी तथा सार्वजनिक घर एवं चल अचल सम्पत्तिमा क्षति पुग्न गएका बखत स्थानिय क्षति मूल्याकंन समितिको सिफारिशका आधारमा गृह मन्त्रालयबाट निर्णय भएको क्षतिपूर्ति वापतको रकम अर्थ मन्त्रालयले गृह मन्त्रालयलाई उपलव्ध गराउनेछ । यसरी उपलव्ध गराइएको रकम जिल्ला प्रशासन कार्यालय मार्फत पिडितलाई उपलव्ध गराइनेछ ।

परिच्छेद-५
विविध

२३. क्षतिपूर्तिको दावी र अवधि

यो कार्यविधि कार्यान्वयन भएपछि घटना घटेको हकमा घटना घटेको मितिले ३० दिनभित्र जिल्ला प्रशासन कार्यालय क्षतिपूर्ति दावी गरिसक्नुपर्नेछ । तत्पश्चात्को दावी उपर कारवाही हुनेछैन । सवारी साधन वा सम्पत्तिको धनि वा प्रयोगकर्ताले पर्याप्त सावधानी नअपनाएको कारणले क्षति हुन गएको तथा निजको लापर्वाहीको कारणले क्षति हुन पुगेको सवारी साधन वा सम्पत्तिको क्षति वापत आर्थिक सहायता दावी गर्न पाइने छैन र त्यसरी हुन गएको क्षति वापत क्षतिपूर्ति उपलव्ध गराइनेछैन ।

२४. बीमाको रकम घटाइने :

यो कार्यविधि वमोजिम सवारी साधन तथा चल अचल सम्पत्तिको क्षतिपूर्ति उपलव्ध गराउँदा सवारी साधन वा चल अचल सम्पत्तिको विमा गरिएको हकमा विमा कम्पनीबाट विमा रकम भुक्तानी लिइसकेको भए सो विमा रकम कटाई बाँकी रकम मात्र क्षतिपूर्ति दिइनेछ ।

२५. **वार्ता गर्दा ध्यान दिनु पर्ने** : कुनै पनि दुर्घटनाको सिलसिलामा वा अन्य घटनाका कारण आर्थिक सहायता लगायत अन्य विषयमा वार्ता गर्न खटाइएका व्यक्ति वा समितिले वार्ता गर्दा यो कार्यविधिको सीमा भित्र रहेर मात्र वार्ता गर्नु पर्नेछ । उल्लिखित सीमाभन्दा बढी रकम दिने गरी कुनै पनि सम्झौता वा सहमति गर्न सकिने छैन ।

२६. **कर्मचारीहरुलाई दिइने थप आर्थिक सहायताः** कर्मचारीहरुलाई उपलव्ध गराइने थप आर्थिक सहायताको हकमा सम्बन्धित ऐन, नियममा व्यवस्था भए बमोजिम गर्न सम्बन्धित मन्त्रालयले कारवाही चलाउने छ ।

२७. **आर्थिक सहायता, क्षतिपूर्ति, औषधि उपचार खर्च तथा राहत रकमको सीमाः** यस कार्यविधि बमोजिमको आर्थिक सहायता, क्षतिपूर्ति, औषधि उपचार खर्च तथा राहत रकम विनियोजित रकमको सीमा भित्र रहेर उपलव्ध गराइनेछ । यस्तो सहायताको रकम नेपाल सरकारको बार्षिक बजेटको चालु खर्चतर्फ छुट्याइएको कूल रकमको ०.०५ प्रतिशत भन्दा बढी हुने छैन ।

२८. **अन्य कुरामा नेपाल सरकारले निर्णय गरे बमोजिम हुने** : यस कार्यविधिमा उल्लेखित अवस्था परी कुनै व्यक्तिको मृत्यु वा हत्या भएकोमा त्यस्तो व्यक्तिको नजिकको हकदारलाई नेपाल सरकारले निर्धारण गरेको यसै कार्यविधि बमोजिमको आर्थिक सहायता, क्षतिपूर्ति, औषधि उपचार खर्च तथा राहत रकम मात्र प्रदान गर्न सकिनेछ ।

२९. **प्रचलित कानून बमोजिमको सुविधामा असर नपर्ने** : यस कार्यविधिमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि प्रचलित कानून बमोजिम उपलब्ध हुने सुविधा वा सहुलियत प्राप्त गर्नमा यस कार्यविधिको कुनै कुराले बाधा पुर्‍याउने छैन ।

३०. **कानूनी कारवाई गर्न बाधा नपुग्ने** : यस कार्यविधिमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि कुनै व्यक्तिको हत्या गर्ने, बेपत्ता पार्ने, अपहरण गर्ने, घाइते बनाउने वा सार्वजनिक वा निजी सम्पत्तिको हानि नोक्सानी गराउने व्यक्ति उपर कानून बमोजिम कारवाही चलाउन र निजबाट कानून बमोजिमको क्षतिपूर्ति भराउन यस कार्यविधिमा लेखिएको कुनै कुराले बाधा पुऱ्याएको मानिने छैन ।

३१. **दोहोरो क्षतिपुर्ति स्वीकार गर्न नपाइने :** मन्त्रीपरिषदबाट वा अन्य निकायबाट यस्तै प्रकृतिमा आर्थिक सहायता, क्षतिपूर्ति, औषधि उपचार खर्च तथा राहत रकम दिने निर्णय भइसकेकोमा पुनः दिइने छैन । स्थानीय निकाय वा अन्य कुनै संस्थाले क्षतिपूर्ति दिएको हकमा सो उल्लेख गर्नुपर्नेछ । विवरण लुकाउन पाइने छैन र सो रकम कट्टा गरिसकेपछि हुन आउँने बांकी रकम मात्र आर्थिक सहायता, क्षतिपूर्ति, औषधि उपचार खर्च तथा राहत रकम स्वरुप उपलव्ध गराइनेछ ।

३२. **अनुसूची फाराम अनुसार गर्नुपर्ने :** यस कार्यविधि अनुसारको कार्य सम्पादन गर्दा संलग्न अनुसूचिहरु बमोजिमको फाराम प्रयोग गर्नुपर्नेछ । प्रत्येक निवेदकको र विषयको निर्णय प्रति र निर्णय फाराम अलग अलग पठाउनु पर्नेछ ।

३३. **झुठा विवरण पेश गरी आर्थिक सहायता लिनेलाई कारबाही** : झुठो विवरण वा यथार्थ क्षतिभन्दा बढी क्षती देखाई स्वीकृत मापदण्डभन्दा बढी रकम क्षतिपूर्ति वा आर्थिक सहायता लिएको पाईएमा सम्बन्धित सहायता रकम लिने व्यक्तिबाट बढी बुझी लगेको रकम सरकारी बाँकीसरह असूल उपर गरिनेछ ।

३४. **मापदण्ड भन्दा बढी राहत, क्षतिपूर्ति र आर्थिक सहायता दिने निर्णय गर्ने र खर्च गर्नेलाई सजायः** कुनै पनि पदाधिकारिले यो कार्यविधिमा उल्लेखित सीमा भन्दा बढी हुने गरी कुनै व्यक्तिलाई राहत, क्षतिपूर्ति र आर्थिक सहायता दिने निर्णय गर्न वा खर्च गर्ने आदेश दिनु हुदैन । यदि कसैले मापदण्ड भन्दा बढी हुने गरी निर्णय गरेको वा खर्च गरेको पाइएमा त्यसरी बढी हुने रकम निजबाट सरकारी बाँकि सरह असुल उपर गरिनेछ ।

३५. **यसै कार्यविधि बमोजिम भएको मानिने :** यो कार्यविधि लागू हुनुपूर्व तत्कालीन नीति, निर्देशिका तथा मापदण्ड बमोजिम वितरण गरिएका आर्थिक सहायता एवं राहतहरु यसै कार्यविधि बमोजिम वितरण भएको मानिनेछ । त्यसरी आर्थिक सहायता, क्षतिपूर्ति, औषधि उपचार खर्च तथा राहत रकम पाइसकेको पीडितहरुलाई यस कार्यविधि बमोजिम पुनः आर्थिक सहायता, क्षतिपूर्ति, औषधि उपचार खर्च तथा राहत रकम प्रदान गरिने छैन । तर मन्त्रिपरिषद् राजनैतिक समितिको मिति २०६४।११।२७ को निर्णयको हकमा सोही निर्णय बमोजिम हुनेछ ।

३६. **संशोधन गर्न सकिनेः** यस कार्यविधिको कार्यान्वयनको क्रममा आउने जटिलताहरुलाई फुकाउन तथा कार्य प्रक्रियालाई सरल तुल्याउन सरकारलाई थप आर्थिक व्ययभार नपर्ने गरी शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय र स्वास्थ्य मन्त्रालयले आपसी समन्वयमा यस कार्यविधिमा सामान्य थपघट, संशोधन तथा परिवर्तन गर्न सक्नेछ । साथै यो 'कार्यविधि' कार्यान्वयनका लागि आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित मन्त्रालय/निकायका प्रतिनिधिहरु सम्मिलित विभिन्न संयन्त्रको निर्माण समेत गर्न सकिनेछ ।

३७. **खारेजी** : द्वन्द्वपिडितहरुलाई आर्थिक सहायता एवं राहत सम्बन्धी मापदण्ड, २०६४ र नेपाल सरकारबाट प्रदान हुने आर्थिक सहायता सम्बन्धी मापदण्ड, २०६५ खारेज गरिएको छ ।

अनुसूची १

(मृतकका नजिको हकदारलाई राहतका लागि सिफारिश गर्न प्रयोग गर्ने पत्रको नमूना)

मिति : २० / /

श्री शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालय,
राहत तथा पुनस्थापन शाखा,
बबरमहल, काठमाडौं ।

विषयः आर्थिक सहायता उपलब्ध गराउने बारे ।

.... जिल्ला .... गा.वि.स. वडा नं. .... बस्ने श्री .... मिति २० / / गते द्वन्द्वमा परी मृत्यु हुने .... का नजिकका हकदार भएकोले निजलाई राहत उपलब्ध गराइ दिन सिफारिश गर्दछु ।

....
(प्रमुख जिल्ला अधिकारी)

अनुसूची २

मृतक वा बेपत्ता पारिएका व्यक्ति वा अपाङ्गता भएका व्यक्ति वा शहीद, जनआन्दोलनका घाईतेका छोरा/छोरीहरुलाई छात्रवृत्ति प्रदान गर्न रकम मागको सिफारिस गर्दा प्रयोग गर्ने नमुना फाराम

सि.नं.	मृतकको नाम	मृतकका हकदारले आर्थिक सहायता पाएको मिति	मृतकको छोरा/छोरीको नामथर	उमेर (वर्ष)	कक्षा/ तह	शिक्षण संस्थाको नाम	शिक्षण संस्थाको ठेगाना	सिफारिस गरिएको रकम रु.
१.								
२.								
३.								
४.								
५.								
६.								
७.								
८.								

....

जिल्ला शिक्षा अधिकारी

अनुसूची ३

(विधवाको लागि आर्थिक सहायताको सिफारिश गर्ने फारामको नमूना)

नेपाल सरकार

स्थानीय विकास मन्त्रालय

जिल्ला विकास समितिको कार्यालय, ...

सि.नं.	मृतकको नामथर	मृतकका हकदारले राहत प्राप्त गरेको मिति	विधुवाको नामथर	उमेर	सिफारिश गरिएको आर्थिक सहायता रकम रु.	कैफियत

....

स्थानीय विकास अधिकारी

अनुसूची ४

(द्वन्द्वबाट घाइते हुनेलाई स्थानीय स्वास्थ्य संस्थामा उपचारका लागि सिफारिश गर्ने पत्रको नमूना)

मिति : २० / /

श्री .... अस्पताल
.... ।

विषयः घाइतेको औषधि उपचार गरिदिने बारे ।

.... जिल्ला .... गा.वि.स. वडा नं. .... बस्ने श्री .... मिति २० / / गते द्वन्द्वमा परी घाइते भएकोले निजको उपचारको व्यवस्था मिलाउनु हुन सिफारिश गर्दछु ।

बोधार्थः
श्री स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय,
काठमाडौं ।

....
(प्रमुख जिल्ला अधिकारी)

अनुसूची ५

(द्वन्द्वका कारण भएका घाइतेहरुको स्थानीय स्वास्थ्य संस्थामा उपचार हुन नसकी स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयमा उपचारको व्यवस्था मिलाउन सिफारिश गर्ने पत्रको नमूना)

मिति : २० / /

श्री स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय
काठमाडौं ।

विषय: औषधि उपचारको लागि पठाइएको बारे ।

.... जिल्ला .... गा.वि.स. वडा नं. .... बस्ने श्री .... मिति २० / / गते द्वन्द्वमा परी घाइते भएको र स्थानीय अस्पतालमा उपचार हुन नसक्ने भनी चिकित्सकहरुबाट सिफारिस भई आएकोले निजको उपचारको व्यवस्था हुन सिफारिससाथ अनुरोध गर्दछु ।

....
(प्रमुख जिल्ला अधिकारी)

अनुसूची ६

((द्वन्द्वको क्रममा घाइते भई स्थानीय स्तरमा उपचार भएकोमा खर्च उपलब्ध गराइदिन स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयलाई सिफारिश गर्दा प्रयोग गर्ने पत्रको ढाँचा)

मिति : २० / /

श्री स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय
काठमाडौं ।

विषय: औषधि उपचारको खर्च उपलब्ध गराइ दिने बारे ।

.... जिल्ला .... गा.वि.स. वडा नं. .... बस्ने श्री .... लाई यस कार्यालयको मिति २० / / को सिफारिश अनुसार .... अस्पतालमा उपचार गराइएको थियो । उपचारको क्रममा रु. .... खर्च भएको भनी सम्बन्धित पक्षबाट निवेदन प्राप्त हुन आएकोले निम्न कागजात सहित रु. .... सम्बन्धित व्यक्ति/कार्यालयलाई निकासा गरिदिन सिफारिश गर्दछु ।

....
(प्रमुख जिल्ला अधिकारी)

क) चिकित्सकको सिफारिश प्रेस्क्रिप्सन

ख) नं. (क) अनुसार खरिद गरिएका औषधिका विल थान ...... ।

ग) घटनास्थलबाट अस्पतालमा पुऱ्याउँदाको खर्च प्राप्त गर्ने कागजात ।

घ) अस्पतालको विल ।

द्रष्टव्य: चिकित्सकको प्रेस्क्रिप्सन अनुसार खरिद गरिएका औषधिको हरेक विल पछाडि सम्बन्धित अस्पतालबाट प्रमाणित गरेको हुनुपर्दछ ।

अनुसूची ७

(द्वन्द्वका क्रममा भएका घाइतेहरुले स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयमा औषधि उपचारको लागि माग गर्ने निवेदन ढाँचा)

मिति : २० / /

श्री स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय
काठमाडौं ।

विषयः औषधि उपचारको व्यवस्था गरी पाउँ ।

.... जिल्ला .... गा.वि.स. वडा नं. .... बस्ने श्री .... मिति २० / / गते द्वन्द्वमा परी घाइते भएकोले प्रमुख जिल्ला अधिकारी ....को मिति २० / / को पत्र सहित औषधि उपचारको व्यवस्था हुन यो निवेदन पेश गरेको छु ।

निवेदक

नाम : ....

ठेगाना : .... जिल्ला .... न.पा./गा.वि.स. वडा नं. ....
घाइतेसंगको नाता : ....

अनुसूची ८

(स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयले द्वन्द्वका घाइतेहरुलाई उपचार गरिदिन अनुरोध गर्दा लेख्ने पत्रको ढाँचा)

मिति : २० / /

श्री .... अस्पताल

.... ।

विषय: घाइतेको औषधि उपचारको व्यवस्था मिलाउने बारे ।

.... जिल्ला .... गा.वि.स. वडा नं. .... बस्ने श्री .... मिति २० / / गते द्वन्द्वमा परी घाइते भएकोले निजको औषधि उपचारको व्यवस्था मिलाउनु हुन आदेशानुसार अनुरोध गर्दछु ।

बोधार्थ:

श्री जिल्ला प्रशासन कार्यालय

.... ।

....

(शाखा अधिकृत)

अनुसूची ९

घर क्षति भएको अवस्थामा मूल्यांकन गर्ने फाराम

क. प्राविधिकले मूल्यांकन गर्दा निम्नानुसार मूल्यांकन गर्नु पर्नेछ :-
- (I) क्षतिग्रस्त भएको घरको क्षति अङ्क रु …………
- (II) क्षतिको अवशेष मूल्य रु ………………………
- (III) क्षति अङ्कबाट अवशेष मूल्य घटाउँदा हुन आउने रकम (P) रु ………..
- (IV) वार्षिक ५% का दरले ह्रासकट्टी गरेपछि हुनआउने रकम रु ………………

(ख) ह्रास कट्टी गरेपछि हुन आउने रकम निकाल्ने सूत्र = $P(1\text{-}RD/100)^n$

जहाँ P= नं. (iii) अनुसार हुन आउने हालको मूल्याङ्कन रुपैयामा,

RD = नं. (iv) अनुसारको ह्रास कट्टी दर (५%)

n = घर क्षति भएको बर्षबाट घर निर्माण भएको बर्ष घटाउने (क्षति भएको बर्ष (बनेको वर्ष)

(ग) सम्भव भएसम्म क्षतिग्रस्त घरको सवै भाग देखिने फोटो संलग्न गर्नु पर्दछ ।

(घ) क्षतिपूर्तिका लागि सिफारिश गर्दा घर निर्माण भएको वर्ष अनिवार्य रुपमा उल्लेख गरेको हुनु पर्दछ ।

क्षतिको विस्तृत विवरण देहाय वमोजिम उल्लेख गर्ने :-

१. घर धनीको नाम :…………………………………………………………………………

२. घर धनीको ठेगाना : ……………………………………………………………………

३. घर रहेको ठेगाना र जग्गाको कित्ता नं. ……………………………………………………

(कुनै सरकारी निकाय वा संघ संस्थाले भाडामा लिएको घर (अचल सम्पत्ति) मा क्षति पुग्न गएको हकमा

- (क) भाडामा लिएको घर रहेको ठेगाना र जग्गा कित्ता नं ………..
- (ख) भाडामा लिने कार्यालयको नाम……………………………
- (ग) भाडामा बस्न थालेको वर्ष……………………………
- (घ) मासिक भाडा रकम……………………………………

४. घरमा वस्न थालेको बर्ष …………………………………………………………………

५. घटना घटेको मिति ………………………………………………………………………

६. क्षतिको प्राविधिक मूल्यांकन रु ……………………………………………………………

७. प्राविधिकको नाम …………………………………………………………………………

८. पद : ……………………… कार्यालयः ……………………………………………………

९. घरको संक्षिप्त विवरण : कच्ची पक्की १ तले २ तले ३ तले अन्य
कोठा संख्या : ……………. ट्वाइलेट/बाथरुमको संख्या : ………

१०. विमा भएका/नभएको: भएको भए विमा कम्पनीको नाम र ठेगाना. .. . .

११. विमा भएको भए विमाबाट प्राप्त रकम .. . .

१२. अवशेष मूल्य रु : …………………

१३. घर निर्माण भएको वर्ष :…………………………

१४. नं. ६ बाट नं. १२ अङ्क घटाएर आएको खुद क्षति अङ्कमा वार्षिक ५% को दरले ह्रासकट्टी गर्दा हुन आउने रकम रु : ………………………………

घरधनी श्री …………………………लाई क्षति बापत रु …………….क्षतिपूर्ति उपलव्ध गराइ दिन सिफारिश गर्दछौ ।

________ ________ ________ ________ ________

(माथिको खाली ठाउँमा मूल्यांकन समितिका पदाधिकारीहरुले दस्तखत गरी पद र समितिको हैसियत उल्लेख गर्ने । जस्तै प्र.जि.अ., अध्यक्ष आदि)

संलग्न :
- (क) प्राविधिकको मूल्यांकन,
- (ख) घर निर्माण वर्ष खुल्ने कागज,
- (ग) विमा भए नभएको यकिन गर्न सकिने प्रमाण,
- (घ) सम्भव भएमा क्षतिग्रस्त घरको फोटो थान …………….।

अनुसूची १०

चल सम्पत्ति क्षतिको मूल्यांकन गर्ने फाराम

१. पीडितको नाम, थर : ....

२. पीडितको ठेगाना : ....

३. घटना घटेको मिति : ....

क्र.सं.	सामानको नाम	सामानको विवरण	इकाई	परिमाण	पीडितको दावी रकम रु	समितिको मूल्याकंन र सिफारिस अङ्क रु
१	सुन र सुनका गहना					
२	चांदी र चांदीका गहना					
३	नगद					
४.	भण्डारण गरेको खाद्यान्न					
५	लत्ता कपडा					
६	फर्निचर					
७	पशु-चौपाया/हाँस कुखुरा					
८.	धातुका सामानहरु					
९.	इलेक्ट्रोनिक्स सामानहरु					
१०	डेकोरेसनका सामान					
११.	भाँडाकुँडा					
१२.	मेशीनरी औजारहरु					
१०	विविध	(..............................)				
जम्मा						

श्री ....को मूल्य रु .... बरावरको सम्पत्ति क्षति भएकोले क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउन सिफारिश गरिएको छ ।

__________ _________ _________ _________ ____________

(माथिको खाली ठाउँमा मूल्याङ्कन समितिका पदाधिकारीहरुले दस्तखत गरी नाम थर पद हैसियत उल्लेख गर्ने । जस्तै प्र.जि.अ., अध्यक्ष आदि)

नोट : १. "सामानको विवरण" भन्ने महलमा सि.नं.१ को लागि सुन निर्मित सामान (जस्तैः तिलहरी, औंठी, सिक्री आदि), सि.नं.४ मा भण्डारण गरिएको खाद्यान्न (जस्तैः धान, मकैं, गहुँ आदि), सि.नं.५ मा प्रयोगमा आएका लत्ता कपडा (जस्तैः ओड्ने, ओछ्याउने, सर्ट, पेन्ट आदि), सि.नं.६ मा फर्निचर (जस्तैः टेबुल, कुर्सी, सोफा आदि), सि.नं.७ मा पशुपन्छी (जस्तैः गाई, भैंसी, भेंडा, च्याङग्रा, हाँस, कुखुरा आदि), सि.नं.८ मा धानुका सामान (जस्तैः फलाम, पित्तल, काँस, निर्मित सामान), सि.नं.९ मा इलेक्ट्रोनिक्स सामान (जस्तैः कम्प्यूटर, फ्रिज, रेडियो, टी.भी., सोलार प्यानल आदि), सि.नं.११ मा भाँडाकुँडा (जस्तैः घ्याम्पा, गाग्री, खंड्कुला, थाल, कसौंडी आदि), सि.नं.१२ मा घरेलु प्रयोगमा आउने मेशिनरी (जस्तैः मिक्सचर, पानी तान्ने पम्प, पानी तताउने मेशीन आदि) र सि.नं.१३ को विविधको महलमा नगदे-वाली (जस्तैः तोरी, अलैंची, अदुवा आदि), काठपात, किताब, पराल आदि जस्ता अन्य महलमा नपर्ने सामानहरुलाई समावेश गरी सामानको नाम उल्लेख गर्नुपर्नेछ ।

२. मूल्याकंन समावेश नहुने चिज वस्तुहरु :-

(क) तमसुक, भर्पाई ।

(ख) पुरातात्विक महत्वका किताव, मूर्ति, पूजाका सामान आदि ।

(ग) बहुमुल्य वस्तुहरु हिरा, मुगा आदि ।

(घ) नथन्क्याइएको बाली (जग्गाको आयस्ता) ।

अनुसूची ११

कृषि गतिविधि गर्न नपाएर भएको क्षतिको मूल्यांकन फाराम

१. सुरक्षा इकाई रहेको स्थान : ....

२. सुरक्षा इकाईले कृषि गतिविधि गर्न निषेध गरेको मिति : ....

३. कृषि गतिविधि गर्न निषेध गरिएको जग्गाको जम्मा क्षेत्रफल :

कृषकको नाम	क्षेत्रफल	उब्जनीको किसिम	प्रति इकाई उत्पादन मूल्य	प्रति इकाई उत्पादन लागत	खुद क्षति	जग्गाको किसिम
१.						
२.						
३.						
४.						
५.						
६.						
७.						

(माथिको खाली ठाउँमा मूल्यांकन समितिका पदाधिकारीहरुले दस्तखत गरी सोभन्दा मुनि नामथर, पद र समितिको हैसियत उल्लेख गर्ने । जस्तै प्र.जि.अ., संयोजक आदि)

अनुसूची १२

सवारी साधन क्षतिको मूल्यांकन गर्ने फाराम

(सुरक्षा निकायले प्रयोग गरेको अवस्थामा / बन्द वा नाकाबन्दीको बेलामा / अन्य अवस्थामा सवारी साधन क्षति भएमा मूल्यांकनको लागि भर्ने फाराम)

१. सवारी साधनको नम्बर : ....
२. धनीको नाम र ठेगाना : ....
३. सवारी साधन बनेको वर्ष : .... ४. क्षति भएको मिति स् ....
५. अवस्था : .... (सुरक्षा निकायले प्रयोग गरेको / बन्द वा नाकाबन्दी / अन्य अवस्था)
६. क्षतिको प्राविधिक मुल्यांकन रु. : .... ७. प्राविधिकको नामस्..........................
८. पद................................ ९. कार्यालयस् . ...
१०. अवशेष मुल्य (क्अचबउभख्बगिभ) रु...................
११. नं ६ बाटनं १० को अवशेष मुल्य घटाउदा हुने रकम रु : ....
१२. वार्षिक ५ % का दरले ह्रासकटी गरेपछि हुन आउने रकम रु.: ....
१३. विमा भएको / नभएको : भएको भए विमा कम्पनीको नाम, ठेगाना : ....
१४. विमा भएको भए विमाबाट प्राप्त रकम रु. : ....

श्री .... को नं.........................को सवारी साधन (सुरक्षा निकायले प्रयोग गरेको अवस्थामा / बन्द वा नाकाबन्दीमा चलाएको अवस्थामा / अन्य अवस्थामा)..........................(इन्जिन चेसिस सहित नस्ट भई पूर्णरुपमा / इन्जिन चेसिस बाहेक बडीमात्र पूर्णरुपमा / आंशिक रुपमा) क्षति पुऱ्याएकोले रु...........................क्षतिपूर्ति, राहत उपलब्ध गराइदिन सिफारिस गर्दछौं ।

__________ __________ __________ __________ __________

(माथिको खाली ठाउँमा स्थानीय क्षति मूल्यांकन समितिका पदाधिकारीहरुले दस्तखत गरी पद र समितिको हैसियत उल्लेख गर्ने । जस्तै प्र.जि.अ., अध्यक्ष आदि)

संलग्न : (क) क्षति मूल्यांकन समितिको निर्णयको प्रमाणित प्रतिलिपि,
(ख) सवारी साधनको ब्लु बुकको प्रमाणित प्रतिलिपि,
(ग) प्राविधिकको मूल्यांकनकोप्रमाणित प्रतिलिपि,
(घ) विमा भए नभएको यकिन गर्न सकिने प्रमाण,
(ङ.) सुरक्षा निकायले प्रयोग गरेको भए सोको आधार,
(च) सम्भव भएमा क्षतिग्रस्त सवारी साधनको फोटो ,

अनुसूची १३

(अपहरण वा वेपत्ता भएका व्यक्तिहरुलाई राहतको सिफारिश गर्न प्रयोग गर्ने नमुना फाराम)

द्वन्द्वका क्रममा अपहरण वा वेपत्ता भएका व्यक्तिको विवरण

क्र.सं.	अपहरित वा वेपत्ता व्यक्तिको नाम, थर	बाबु वा आमाको नाम, थर	ठेगाना			उमेर	लिङ्ग	पेशा/कार्यक्षेत्र	अपहरण वा वेपत्ता भएको		अपहरण वा वेपत्ता को द्वारा ?	अपहरण वा वेपत्तामा रहेको अवधि	कैफियत
			जिल्ला	गा.वि.स. /न.पा.	वडा नं.				मिति	स्थान			
ज्ञ	द्द	घ	द्ध	छ	ट	ठ	ड	ढ	ज्ञण	ज्ञज्ञ	ज्ञद्द	ज्ञघ	ज्ञद्ध

द्रष्टव्यः १) महल नं. ७ मा उमेर जनाउँदा पूरा गरेको उमेर वर्षमा लेख्नु पर्दछ ।

२) महल नं. ९ मा अपहरण वा वेपत्ता भएको व्यक्तिले गर्ने गरेको मुख्य कार्य वा पेशा वा व्यवसाय लेख्नु पर्दछ । जस्तैः शिक्षण, व्यापार, कृषि, कानून व्यवसाय, राजनीति आदि

३) महल नं. १२ मा कसले अपहरण वा वेपत्ता पारेको हो खुलाउनु पर्दछ । जस्तैः राज्यपक्ष, विद्रोही पक्ष ।

४) महल नं. १३ मा अपहरण वा वेपत्ता भएको अवधिलाई दिनमा लेख्नु पर्दछ । जस्तै दुई महिना पन्ध्र दिन अपहरणमा परेको भए ७५ दिन लेख्ने ।

....

प्रमुख जिल्ला अधिकारी

अनुसूची १४

व्यक्तिगत सम्पत्ति क्षति बापत क्षतिपूर्ति दिन क्षति अङ्क निर्धारण गर्दा अपनाइने मापदण्ड

क) वस्तुगत सम्पत्ति मूल्यांकन सम्बन्धी मापदण्ड

सि.नं.	क्षति भएको वस्तु	मापदण्डको निर्धारित अधिकतम अङ्क रु.
१.	सुन र सुनका गहनाहरु	८०,०००।-
२.	चाँदी र चाँदीका गहनाहरु	२५,०००।-
३.	नगद	१०,०००।-
४.	भण्डारण गरेको खाद्यान्न (धान, गहुँ, मकै आदि)	७०,०००।-
५.	लत्ता कपडा (ओड्ने ओछ्याउने, लगाउने लुगा आदि)	२५,०००।-
६.	फर्निचर (टेबुल, कुर्सी, सोफा जस्ता काठका र अन्य सामानहरु आदि)	५०,०००।-
७.	पशुपंक्षी (गाई, भैंसी, भेडा, च्याङ्ग्रा, पंक्षीः कुखुरा, हाँस आदि)	२५,०००।-
८.	अन्य धातु (फलाम, पित्तल, काँस आदि)	२५,०००।-
९.	इलेक्ट्रोनिक्स सामानहरु (कम्प्युटर, फ्रिज, रेडियो, स्टेरियो, डेक, सोलार प्यानल आदि)	५०,०००।-
१०.	डेकोरेशनका सामानहरु (विभिन्न किसिमका डेकोरेशनका सामानहरु)	१०,०००।-
११.	भाँडाकुँडा (थाल, कचौरा, कसौंडी, डिक्ची आदि)	२०,०००।-
१२.	मेशिनरी औजारहरु	२०,०००।-
१३.	विविध	सिफारिस अङ्कको ४०% कायम गर्ने

नोटः क्षति कायम नहुने विषयहरुः

१. भरपाई, तमसुक, जग्गा धनी दर्ता प्रमाणपुर्जा वा यस्तै अन्य कागजातहरु
२. किताबहरु
३. बहुमूल्य पुरातात्विक वस्तुहरु, हिरा, मोती, मुगा आदि
४. मूर्तिहरु/पुजाका सामानहरु
५. जग्गाको आयस्ता

व्यापारिक प्रयोजनका लागि सञ्चय गरिएका तर कुनै आधिकारिक निकायबाट प्रमाणित नभएक

ख) कूल रकममा अपनाइने मापदण्ड

१. रु. १० हजारसम्म क्षति भएका व्यक्तिहरुको हकमा पूरै रकम उपलब्ध गराउने ।
२. रु. १० हजारभन्दा बढी रु. २५ हजारसम्म क्षति भएका व्यक्तिहरुको हकमा रु. १० हजार पूरै उपलब्ध गराउने र त्यसपछिको बाँकी रकममा ५० प्रतिशतको हिसावले उपलब्ध गराउने ।
३. रु. २५ हजारभन्दा बढी रु. ५० हजारसम्म क्षति भएका व्यक्तिहरुको हकमा रु. १५ हजार पूरै उपलब्ध गराउने र त्यसपछिको बाँकी रकममा ४० प्रतिशतको हिसावले उपलब्ध गराउने ।
४. रु. ५० हजारभन्दा बढी रु. १ लाखसम्म क्षति भएका व्यक्तिहरुको हकमा रु. २० हजार पूरै उपलब्ध गराउने र बाँकी रकममा ३० प्रतिशतको हिसावले उपलब्ध गराउने ।
५. रु. १ लाखभन्दा बढी रु. ५० लाखसम्म क्षति भएका व्यक्तिहरुको हकमा २५ प्रतिशतको हिसावले उपलब्ध गराउने ।
६. रु. ५० लाखभन्दा बढी रु. १ करोडसम्म क्षति भएका व्यक्तिहरुको हकमा २० प्रतिशतका हिसावले उपलब्ध गराउने ।
७. रु. १ करोडभन्दा बढीको जतिसुकै क्षति भएको भए पनि १५ प्रतिशतको हिसावले उपलब्ध गराउने ।
८. क्र.सं. १ देखि ७ सम्मको मापदण्ड अनुसार रकम उपलब्ध गराउँदा लगत्तै माथिल्लो क्र.सं. को हदभन्दा बढी रकमको हकमा मात्र पछिल्लो प्रतिशतबाट हिसाव गरिनेछ ।

व्यक्तिगत सम्पत्ति क्षति बापत क्षतिपूर्ति दिन क्षति अङ्क निर्धारण गर्दा अपनाईने मापदण्ड

(**क**) वस्तुगत सम्पत्ति मूल्याङ्कन सम्वन्धी मापदण्ड

सि.नं.	क्षति भएको वस्तु	मापदण्डको निर्धारित अधिकतम अङ्क रु.
१	सुन र सुनका गहना	४०,०००।
२	चांदी र चांदीका गहना	२०,०००।
३	नगद	१०,०००।
४.	भण्डारण गरेको खाधान्न (धान, गँहु, मकै, तोरी, अलैची आदि	२५,०००।-
५.	लत्ता कपडा (ओड्ने ओछ्याउने, लगाउने लुगा आदि	२५,०००।-
६.	पशुपंक्षी (गाई, भैसी, भेडा, च्याङग्रा, पंक्षी, कुखुरा, हाँस आदि)	२५,०००।-
७.	डेकोरेशनका सामानहरु (बिभिन्न किसिमका डेकोरेशनका सामानहरु	१०,०००।-
८.	भाँडाकुँडा (थाल, कचौरा, कसौंडी, डिक्ची आदि)	२०,०००।-
९	मेशिनरी औजारहरु	२०,०००।-
१०	विविध	सिफारिस अङ्कको २५ % कायम गर्ने

मेशिनरी औजारहरु घटना घटेको अघिल्लो आ.व. सम्म नेपाल सरकारको अभिलेखमा आवधिक तथा नवीकृत रही राजस्व तिरो बुझाइ आएका उधोग व्यापारिक फर्म वा संख्याको हकमा माथि उल्लेखित मापदण्डको दोव्वर रकम आर्थिक सहायताको लागि मापदण्ड तोकिएको छ ।

नोट - **क**. मेकानिकल इन्जिनियर उपलब्ध नभएको अवस्थामा मेकानिकल सुपरभाइजरले सिफारिस गरेको मूल्यांकलनालाई पनि आधार मानिनेछ ।

ख. क्षति कायम नहुने बिषयहरु :

१ भरपाई, तमसुक, जग्गा धनी दर्ता प्रमाणपुर्जा वा यस्तै अन्य कागजातहरु

२. कितावहरु

३. बहुमूल्य पुरातात्विक वस्तुहरु, हिरा, मोती, मुगा आदि

४. मूर्तिहरु/ पुजाका सामानहरु

५. जग्गाको आयस्ता

६. व्यापारिक प्रयोजनका लागि सञ्चय गरिएका तर कुनै आधिकारिक निकायबाट प्रमाणित नभएका माल वस्तुहरु ।

अनुसूची १६

सवारी साधन र घर र अन्य चल अचल सम्पति क्षति भएको अवस्थामा सम्वन्धित व्यक्तिले भर्ने निवेदन फाराम

श्रीमान अध्यक्षज्यू,
स्थानीय क्षति मुल्यांकन समिति ।
जिल्ला प्रशासन कार्यालय............

विषय :- सवारी साधन र घर र अन्य चल अचल सम्पत्ति क्षतिको आर्थिक सहायता पांउ ।

प्रस्तुत विषयमा ....जिल्ला....................गा.वि.स र न.पा ....स्थित ....स्थानमा मेरो सवारी साधन र घर र चल अचल सम्पत्ति क्षति भएको हुदा निम्नानुसारका कागजातहरु संलग्न राखी क्षतिपूर्तिको लागि यो निवेदन पेश गरेको छु ।

आवश्यक कागजातहरु :-

(१) नागरिकताको प्रमाणपत्र
(२) घटना घटेको पुष्टि हुने प्रहरी र स्थानीय गा.वि.स र न.पा.को सिफारिस
(३) घटना घटेको स्थानमा क्षति भएको फोटो
(४) सवारी साधन भए सो को ब्लुबुक
(५) स्थानीय क्षति मुल्याकंन समितिले माग गरेका कागजातहरु

निवेदकको दस्तखत

निवेदकको नाम थर :-
जिल्ला
गा.वि.स.र न. पा र गांउ, टोल

अनुसूची १७

मिति २०६४।१०।२७ को मं.प. को निर्णयका आधारमा मिति २०६४।११।२७ मा मं.प., राजनीतिक समितिबाट भएको निर्णयः

क) सात दलका शीर्ष नेताहरुबीच मिति २०६४।९।८ मा भएको सहमति पत्र समेतका आधारमा प्रस्तावसाथ संलग्न 'द्वन्द्वपीडितहरुका लागि आर्थिक सहायता एवं राहत सम्बन्धी मापदण्ड, २०६४' मा प्रस्ताव गरिए बमोजिम देहायका आधारमा सशस्त्र द्वन्द्वको कारणले मृत्यु भएका व्यक्तिका नजिकका हकदारलाई राहतस्वरुप प्रति मृतक एक लाख रुपैयाँ आर्थिक सहायता उपलब्ध गराउने-

१. द्वन्द्वका कारणले मृत्यु भएका व्यक्तिहरु भन्नाले देहायका अवस्थामा मृत्यु भएको व्यक्तिहरुलाई जनाउनेछः-

अ) द्वन्द्वरत पक्षहरुबाट चलेको गोली लागी मृत्यु भएका व्यक्तिहरु,

आ) द्वन्द्वका सिलसिलामा विच्छ्याइएको बारुदी सुरुङ्ग ९ःष्लभक०, विद्युतीय धराप आदिमा परी मृत्यु भएका व्यक्तिहरु,

इ) द्वन्द्वका क्रममा भएको बम विष्फोटमा परी मृत्यु भएका व्यक्तिहरु,

ई) द्वन्द्वका सिलसिलामा द्वन्द्वरत पक्षको अपहरणमा परी मारिएको पुष्टि भएका व्यक्तिहरु,

उ) द्वन्द्वको समयमा द्वन्द्वरत पक्षबाट गोली वा अन्य हतियार प्रहार गरी वा कुटपिट गरी मृत्यु भएका व्यक्तिहरु,

ऊ) द्वन्द्वपछि पनि द्वन्द्वका समयमा छाडिएका बेवारिसे बम विष्फोटमा परी वा बारुदी सुरुङ्ग वा विद्युतीय धरापमा परी मृत्यु भएका व्यक्तिहरु,

ए) द्वन्द्वका क्रममा वेपत्ता पारिएकाहरु मध्ये मृत्यु भएको भनी पुष्टि भएका व्यक्तिहरु,

ऐ) द्वन्द्वका समयमा आफ्नो कर्तव्य पालनामा खटिएको कुनै सुरक्षाकर्मी वा अन्य सरकारी कर्मचारी द्वन्द्वका कारणले मारिएको भनी पुष्टि भएमा त्यसरी मृत्यु भएका सुरक्षाकर्मी तथा सरकारी कर्मचारीहरु र

ओ) द्वन्द्वका कारण घाइते भई अस्पतालमा उपचारको क्रममा मृत्यु भएका व्यक्तिहरु ।

२. राहत उपलब्ध गराउने तरिकाः-

अ) द्वन्द्वको अवधिमा सोको कारणले मृत्यु भएका सर्वसाधारण मृतकका सबैभन्दा नजिकका हकदारलाई राहतस्वरुप उपलब्ध हुने एकमुष्ट एकलाख रुपैयाँ आर्थिक सहायता घटना घटेको जिल्लाको प्रमुख जिल्ला अधिकारीको सिफारिशमा उपलब्ध हुनेछ । सो प्रयोजनका लागि प्रमुख जिल्ला अधिकारीले शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयबाट तोकिएको ढाँचा बमोजिमको सिफारिश पत्र पठाउनु पर्नेछ ।

आ) द्वन्द्वका कारणले मृत्यु भएको हो होइन भन्ने यकिन गर्न प्रमुख जिल्ला अधिकारीले आवश्यकता अनुसार स्थलगत सर्जमीन, जिल्ला सुरक्षा समितिको बैठक, सर्वदलीय वा सर्वपक्षीय बैठक आदि प्रक्रिया अपनाउन सक्नेछ ।

इ) माथि बुँदा नं. अ) मा उल्लेख भएको सिफारिश पत्र प्रमुख जिल्ला अधिकारीले शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयमा पठाउनु पर्नेछ । यसरी प्रमुख जिल्ला अधिकारीबाट सिफारिश प्राप्त भएपछि शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयले तोकिए बमोजिमको आर्थिक सहायता सम्बन्धित जिल्ला प्रशासन कार्यालयमा पठाउनेछ । उपर्युक्त आर्थिक सहायता उपलब्धताको आधार द्वन्द्व प्रभावित व्यक्ति-परिवार तथा संरचनाको लगत संकलन विशेष कार्यक्रम, २०६४ अन्तर्गत गठित कार्यदलको सिफारिश हुनेछ । राहत उपलब्ध गराउने कार्य थप व्यवस्थित गर्न अन्य प्रक्रिया निर्धारण गर्न आवश्यक देखिएमा शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयले स्पष्ट गर्न सक्नेछ ।

ई) माथि बुँदा नं. इ) अनुसार प्राप्त राहत प्रमुख जिल्ला अधिकारीले सम्बन्धित मृतकको नजिकको हकदारलाई उपलब्ध गराउनेछ ।

उ) द्वन्द्वको अवधिमा सोको कारण मृत्यु भएका सुरक्षाकर्मी र सरकारी कर्मचारीको लागि नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्बाट तत्कालीन समयमा भएका निर्णयहरुको हकमा सो राहत समेत उपलब्ध हुनेछ ।

ऊ) कर्तव्य पालनको सिलसिलामा हत्या गरिएका राष्ट्रसेवक (निजामती कर्मचारी, नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरीबल, शिक्षक आदि) का परिवारलाई उपलब्ध गराइने राहत सम्बन्धमा नेपाल सरकारका मुख्य सचिवको संयोजकत्वमा अर्थ मन्त्रालय र सम्बन्धित मन्त्रालयका सचिव रहेको समितिले गरेको निर्णय बमोजिम हुनेछ ।

ख) उल्लिखित मापदण्डमा उल्लेख भएका अन्य विषयहरु अर्थ मन्त्रालय र गृह मन्त्रालयसंग समन्वय गरी शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालयले परिमार्जन गर्ने र पुनः निर्णयका लागि यसै समिति समक्ष पेश गर्ने ।